

kovas / march 1984

**laiškas
lietuviams**

ŠV. KAZIMIERAS — PAVYZDYS IR ĮKVĖPIMAS DABARTINIAM MŪSŲ GYVENIMUI	73 Juozas Vaišnys, S.J.
MELDIMASIS GALVA IR ŠIRDIMI (II)	75 Anicetas Tamošaitis, S.J.
SIŪSTI Į PASAULĮ	78 Antanas Saulaitis, S.J.
VISUS PATRAUKSIU	82 Chiara Lubich
EILĖRAŠČIAI	83 Jonas Gutauskas
KIEKVIENAS KURIAME CIVILIZACIJĄ	84 Kun. Jonas
SKAUSMUOSE GIMUSIOS TAUTOS KRAŠTE (I)	87 Henrikas Stasas
RŪKYTI — NAIKINTI SVEIKATĄ	94 Dr. Juozas Kriaučiūnas
JIS APVYLĖ MANO VIENUOLIŠKĄ MEILĘ (IV)	97 Vytautas Kasniūnas
K. GRIGAITYTĖS “TYLOS DOVANA”	101 Alė Rūta
TĖVYNĖJE	102 Gediminas Vakarlis
KALBA	105 Juozas Vaišnys, S.J.
ŠYPSULIAI	106 Red.
TRUMPAI IŠ VISUR	107 J. Pr.
ATSIŪSTA PAMINĖTI	108 Red.

Šis numeris iliustruotas nuotraukomis iš “Laiškų lietuviams” ekskursijos Meksikoje. Viršelio piešinys — Juditos Patraitės.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except July and August, when bimonthly, for \$8.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL and additional mailing offices.
Postmaster: Send address changes to “Laiškai Lietuviams”, 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636.

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*

1984 / KOVAS - MARCH / VOLUME XXXV, NO. 3

ŠV. KAZIMIERAS — PAVYZDYS IR ĮKVĖPIMAS ŠIANDIENINIAM MŪSŲ GYVENIMUI

JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Dažnai mūsų įvairių sukaikčių minėjimai būna šabloniški ir paviršutiniški. O jeigu minime kokį nors šventąjį, tai toks minėjimas ypatingai mums atrodo nekonkretus, nes šventąjį paprastai įsivaizduojame lyg kokią nežemišką mitais ir pasakomis apsuptą esybę, kuri su paprastu, normaliu žmogaus gyvenimu neturi nieko bendra. Tad apie tokio asmens sekimą ar ėmimą savo gyvenimo pavyzdžiu negali būti nė kalbos. Ne išimtis yra ir mūsų tautos globėjas šv. Kazimieras, kurio 500 metų mirties sukaktį šiais metais švenčiame.

Iš tikrųjų šventieji dažnai ne tik būna apsupti mitais ir pasakomis, bet ir dailininkų vaizduojami labai nerealiai. Prisiminus ne vieną šv. Kazimiero paveikslą, prieš akis mums atsistoja raudonskruostė, mėlynakė, kukliai žemyn akis nuleidusi mergytė su lelija rankoje. Tai yra ne šventojo paveikslas, o karikatūra. Jeigu mūsų tautos globėjas būtų buvęs tik tokia "kukli ir švelni mergytė", tai kažin ar būtų turėjęs drąsos ir energijos pasipriešinti ano meto karališkųjų dvarų korupcijai ir parodyti heroiską valią, sužibėdamas mūsų tautos padangėje lyg šviesus meteoras.

Kazimieras šventuoju negimė, o tapo. Jo vaikystė buvo panaši į kitų savo brolių gyvenimą. Jis troško ir žemiškos garbės, stengdamasis užimti Vengrijos sostą. Tačiau šiam žygiui nepasisekus, jis susimąsto. Tas nepasisekimas jį subrandina. Jis pamato žemiškos garbės nepastovumą ir ryžtasi ieškoti nenykstančios garbės. Jo gyvenime išryškėja aukštesnysis žmogiškosios prigimties pradas, kurs kalba apie žmogaus gyvenimo prasmę ir duoda aiškius atsakymus į kančios, džiaugsmo, blogio ir gėrio problemas. Net ir labai šventumui nepalankioje aplinkoje gyvendamas, jis tai aplinkai nepasiduoda, neplaukia pasroviui, netmpa aplinkos vergu, bet viešpačiu.

Auksu išpuoštas "Atleidimo" altorius Mexico City katedroje.

Tai yra galbūt pats ryškiausias jo gyvenimo bruožas, kuriuo mums dabartiniu metu reikėtų susidomėti. Mes nuolat dejuojame ir teisinamės, kad gyvename nepaprastai blogoje aplinkoje. Tai aplinkai suverčiame visą kaltę, jeigu mus vis labiau užvaldo materializmas, hedonizmas ir apatija kiekvienam rimtesniam tautiniam darbui ir visuomeninei veiklai. Aplinka kalta, kad mūsų vaikai nekalba lietuviškai, kad neina į bažnyčią, kad nutolę nuo tikėjimo ir nuo tautinių idealų. Ar mes save vadinsime tremtiniais, ar išeiviais, turime suprasti, kad nei tremtis, nei išeivija negali ir neturi palaužti mūsų dvasios ir taip prislėgti prie žemės, kad negalėtų aukščiau pakilti mūsų dvasia. Gal persodintam augalui ir sunkiau prisitaikyti prie naujos, nepalankios dirvos, bet žmogus visoje žemės gyvūnijoje turbūt pirmąją prisitaikymo galia. Jis nesusąžalšiaurės poliuje ir nesutirpsta pusiaujo kraštuose. Juk jis turi protą, kurs padeda prisitaikyti prie naujų sąlygų ir keisti gyvenimo būdą, pasikeitus aplinkai.

Tad ir dabar, kai esame persodinti į kitą dirvą, nieko daugiau nereikia, kaip tik vartoti savo žmogišką protą ir valią, kad ši tremtis ar išeivija mums nebūtų praeikimas, bet palaima. Jeigu šv. Kazimieras karališkojo dvaro ištiziime parodė geležinę valią, siekdamas pastovių vertybių, tai ir šio amžiaus ir šių kraštų didesniame ar mažesniame nutolime nuo tikrų vertybių ir idealų mes galime viešpatauti savo ryžtu ir savo valia. Jokia aplinka nėra tokia stipri, kad galėtų visiškai pavergti žmogaus dvasią, bet žmogaus dvasia yra pakankamai stipri pavergti aplinką.

■ Vatikano švietimo kongregacija išsiuntinėjo pranešimą, kad kunigų seminarijose dvasios vadais tegali būti kunigai. Kai kur užtikta dvasios vadovų pareigas einančias seses.

■ Popiežius Jonas Paulius II gegužės 3-7 d. lankysis Korėjoje.

■ Vakarų Vokietijoje veikianti organizacija "Pagalba vaikams" keliolika kalbų, jų tarpe ir rusų, arabų, kreolų, indėnų, čigonų, išleido Šv. Raštą, specialiai paruoštą vaikams.

MELDIMASIS GALVA IR ŠIRDIMI (II)

ANICETAS TAMOŠAITIS, S.J.

Į Bažnyčią galima žvelgti kaip džiugią derliaus rinkėją, nes ji priima ir daro sava, kas tik yra gera tautų polinkiuose, laimėjimuose ir papročiuose. Gal ne taip dėjosi su mūsų tautos būdu, raiška, kūryba? Juk kas ten buvo tauru ir gera, Lietuvos Bažnyčia yra padariusi savo pačios dalimi. "Ji atsimeina, — gražiai sako II Vatikano susirinkimas, — kad turi rinkti derlių drauge su tuo Karalium, kuriam tautos yra duotos kaip paveldėjimas ir į kurio miestą jos neša savo dovanas bei turtus". *Laiškuose* jau žvilgtėrėjome į tai, ko mes, Bažnyčios vaikai, galime parsigabenti iš rytiečių dvasios laukų savo maldos gyvenimo turтинimui. Kaip vežimu pasinaudojome indų jėzuito Antano de Mello teikiamais vertingais pratimais. Juos visus jungia linkmė, jog mels tinasi mažiau galva, o daugiau širdimi. Kas tai praktikuoja, pajunta, kad malda darosi nebe varginanti pastanga, o viliojanti atgaiva. Du tokie pratimai — savo kūno ir alsavimo jutimas — jau buvo pateikti.

Vienas tolimesnių lavybų sukasi apie *tylą ir garsus*. Susitelkimui, į ką nors dėmesio koncentravimui mums reikia tylos ir ramybės. Bet tą tylą nuo mūsų veja, ramybę drumsčia visokie garsai, įeinantys pro ausis. Kun. de Mello nurodo, kad, jei vieta jo seminarams ir pratimams nėra rūpestingai parinkta, dalyviai vis skundžiasi, jog juos nuolat blaško tai pravažiuojančių mašinų dundės, ypač jei pravažiuoja sunkvežimiais ar motociklas, tai sutrenkiamos durys, tai praskrendantis lėktuvas, tai ką nors remontuojantys darbininkai... Tad šis pratimas sukasi apie garsus.

Apie juos pirmiausia sakytina, kad kai kurie tylos ir maldos netrukdo, atvirkščiai, ją skatina. Pagalvokime, pavyzdžiui, apie suskambančius bažnyčios varpus leidžiantis saulei, arba sučiulbančius paukščius anksti rytą, arba švelniai grojančius vargonus erdvioje bažnyčioje. Jais tikrai nesiskundžia

niekas, kad tylą ir susikaupimą ardo. Turime sakyti, kad joks garsas, išskyrus gal tokį stiprų ir rėžiantį, jog žalingas ausų būgne- liams, nėra iš savęs tylos ir ramybės ardytojas. Tik reikia išmokti jungti visus save supančius garsus į kontempliaciją. *Kontempliacijos* žodis kai kuriems skamba atbaidomai, neprieinamai, nes siejamas su vien mistiku prikopiama maldos aukštumų atmosfera. Iš tikrųjų šis terminas sudėtas iš dviejų lotyniškų žodžių: *con* "su, drauge" ir *temptum* "šventovė", taigi reiškia buvimą (su Dievu) vienoje šventovėje, kitaip pasakius, jo artumo pajutimą, išgyvenimą, kuris prieinamas kiekvienam, dažnai savas net vaikui.

Išmokus save supančius garsus į tokia kontempliaciją jungti (ir jau besimokant), atrandama, kad kiekvieno garso širdyje esama didžios tylos, kurioje mums atsiskleidžia Dievas. Garsai tik tada blaško, kai stengiamės nuo jų pabėgti, juos išmesti iš savo dėmesio, kai protestuojame, sakydami, jog jų ten neturėtų būti. Šiuo paskutiniuoju atveju jie ne tik blaško, bet ir pykdo. O jei juos priimame, atbudusio ausimi jungiame į save, jie darosi nebe išsiblašymo ir nervinimosi versmė, bet priemonė siekti tylai. Šiam tikslui kaip tik tarnauja toks kun. de Mello teikiamas pratimas.

Užmerkime akis. Uždenkime savo ausis nykščiais ir akis rankų delnais. Tai padarę, nebegirdėsime jokio garso iš aplinkos. Klausykimės savo alsavimo. Tiesa, keletą pradinių akimirkų girdėsis, šalia alsavimo, ir daug ūžesio, bet tas ūžesys po kiek laiko lyg dingsta iš dėmesio. Po kokios dešimties oro įkvėpimų ir iškvėpimų palengva nuimkime rankas ir padėkime jas sau ant kelių arba kaip paprastai laikome. Akys telieka užmerktos. Įdėmiai klausykimės visų garsų, kurie aplinkui girdisi, ir aprėpkime savo dėmesiu kiek galima daugiau: ir stipresnių, ir silpnesnių, ir esančių čia pat, ir ateinančių iš toli. Stenkimės pastebėti ausimi net mažiausius. Taip pat atkreipkime dėmesį į tai, kaip kiekvienas garsas dažnai susideda iš kelių, kad įvairuoja jo tonas ir stiprumas.

Pažiūrėkime, kiek galime tame ar kitame garse išskirti niuansų...

Po kiek laiko klausykimės anų garsų, jų neskirdami vieno nuo kito vardais (pravažiuojantys automobiliai, vėjo ošimas medžiuose, žiogų čirškesys, užiantis šaldytuvus ar vėsintuvus...). Klausykimės tų visų garsų drauge, girdėdami visus iškart. Tada eikime savo dėmesiu nebe tiek į garsus, kiek į savo pačių klausymosi vyksmą. Ką jaučiame dėl to, kad turime girdėjimo galią? Padėką, džiaugsmą, meilę ar dar ką kita?

Grįžkime į garsų pasaulį, paskui vėl prie savo klausymosi vyksmo. Tada statykimės sau prieš akis tiesą, kad kiekvienas garsas kyla ir aidi dėl veikiančios ir palaikančios Dievo galios... Aplinkui mus aidi Dievas. .. Nurimę ilsėkimės garsų pasaulyje, ilsėkimės Dieve. ..

Dar vienas pratimas vadinamas *atbudimu kitiems*. Ikišioliniai pratimai buvo pagrįsti atbudimu tam, kas mumyse, ir atbudimu Dievui per save, nes kokia kita tikrovė yra žmogui labiau susijusi su Dievu, negu jis pats? Pagrįstai šv. Augustinas pabrėžia, jog turime atstatyti žmogų sau pačiam, kad jis galėtų naudoti save kaip pakopą į Dievą. Dievas yra mūsų būties pagrindas, pati mūsų buvimo būtis, tad negalime giliai įeiti į save, nesusiliesdami su juo.

Bet atbudimas tam, kas mumyse, taip pat yra priemonė atbusti tam, kas kituose. Tik kiek esu atbudęs tam, ką jaučiu savyje, pajėgiu įsijausti į tai, kas dedasi kitame. Kai darausi jautriai atbudęs vyksmui savyje, pajėgiu jautriai įsijausti į kito vidų. Jei nesu atbudęs tikrovei, kuri artimiausia man pačiam, kaip galiu būti atbudęs Dievui ir savo broliui?

Pratimas būti atbudus kitiems, kuris kun. de Mello pateikiamas, nėra tiesiogiai nukreiptas į kitus žmones, kaip daugelis lauktų. Pratime pateikiama, kas lengviau: atbudimas daiktams, kitiems kūriniams. Nuo jų galima progresuoti prie žmogaus. Šio pratimo tikslas — vystyti daiktams, kurie mus supa, pagarbos jausmą. Daugelis didžiųjų mistikų sako, kad, pasiekę apšvie-

timo laipsnį, jie darosi paslaptingai pripildyti gilios pagarbos jausmo: pagarbos Dievui, pagarbos gyvasčiai, kaip ji besireiškėtų, taip pat pagarbos negyvajai kūrinijai. Jie linkę visą kūriniją asmeninti. Nebežiūri į asmenis kaip daiktus. Ir daiktų nebetraktuoja kaip vien daiktų, bet taip, lyg būtų jiems asmenys.

Šv. Pranciškus Asyžietis buvo vienas tokių mistikų. Saulėje, mėnulyje, žvaigždėse, medžiuose, paukščiuose, gyvuliuose jis matė savo brolius ir seseris. Šie kūriniai buvo jo šeimos nariai, ir jiems su meile kalbėdavo. Šv. Antanas Paduvietis net sakė pamokslą žuvims. Aišku, tai labai kvaila mūsų racionaliniu požiūriu. Bet didžiai išmintinga ir gilu mistiniu.

Mums pravarčiau tai patirti patiems, negu vien girdėti ar skaityti, kad taip yra. To šiuo pratimu ir siekiama. Tik čia būtina laikinai padėti į šalį suaugusiojo žvelgimo būdą ir pasidaryti tartum mažu vaiku, kuris visiškai rimtai gali kalbėti su savo lėle arba kaip šv. Pranciškus Asyžietis, kuris panašiu būdu šnekėjosi su saule, mėnuliu ir gyvuliais. Pasidarę kaip maži vaikai, bent trumpam, galime atrasti dangaus karalystę ir suprasti paslaptis, kurias Dievas paprastai laiko paslėpęs nuo išmintingųjų bei gudriųjų.

Pasiimkime kokį nors dažnai naudojamą daiktą: gal pieštuką, puoduką, raktą, peilį, ar ką turime po ranka. Daiktas turėtų būti tokio dydžio, kad galima lengvai laikyti rankoje. Paimkime tą daiktą ir laikykime ant savo ištiestų delnų. Užmerkime akis ir stenkimės jį savo delnuose pajusti. .. Kuo aštriausiai sukaupkime dėmesį į tai, ką jaučiame. Pirmiausia pajuskime jo svorį, paskui ką kita jis delnams daro, kokį jausmą juose kelia.. .

Tada, vis laikydami užmerktas akis, patyrinėkime jį pirštais arba tarp suglaustų delnų. Tik darykime tai švelniai ir su pagarba. Kažin ar jis šiurkštus ar švelnus, kietas ar minkštas, šiltas, vėsus ar šaltas? Prilieskime jį prie kitų savo kūno vietų pažiūrėti, kaip veikia: prie savo lūpų, skruos-
to, kaktos, rankos viršaus. . .

Susipažinę su daiktu savo lietimo pojūčiu, susipažinkime dar kitaip: regėjimu. Atmerkime akis ir (vėl iš lengvo, švelniai, su pagarba) pažvelkime į jį iš įvairių pusių. Atkreipkime dėmesį į kiekvieną smulkmeną: spalvą, pavidalą, atskiras dalis. Pabandykime patirti uosle, ar turi kvapo; jei paranku, pažiūrėkime, ar turi kokio nors skonio. Pridėkime arti ausies patirti, ar palietas, trinkteltas leidžia kokį nors garsą.

Tada švelniai padėkime daiktą prieš save, gal ant kelių, ir imkime jam kalbėti. Pradėkime klausimais apie jo kilmę, tikslą, ateitį. .. Klausykimės, kaip mums atskleidžia savo būties ir paskirties paslaptis. Klausykimės, kaip aiškina, ką jam reiškia buvimas. Mūsų daiktas tikriausiai turi kokios nors paslėptos išminties grūdų paberti apie mus pačius. Paklauskime, ar jų turi, kokių, ir klausykimės, ką sako... Taip pat tikriausiai yra ko nors, ką galėtume objektui duoti? Ką? Ko jis iš manęs norėtų? Gal kad su pagarba ar švelniai traktuočiau, ar klausyčiausi, ką jis pasakoja apie Dievo galybę, išmintį?

Dabar pastatykime save ir tą daiktą prieš Viešpatį Kristų, Dievo Žodį, kuriuo ir kuriam visa sukurta. Klausykimės, ką jis, Viešpats, turi pasakyti mums ir tam daiktui. Ką aš ir jis galime į tai atsakyti?

Pažvelkime į savo daiktą dar kartą. Ar kaip nors pasikeitė mūsų požiūris į jį? Ar kaip nors pasikeitė mūsų žvilgsnis į kitus daiktus, kurių esame supami?

Gale pravartu pridėti gal nebe tiek pratimą, kiek kun. de Mello pastabą apie tai, *kaip išgyventi Dievą*. Žmonės, trokštantys patirti Dievą ir to negalintys pasiekti, susirūpinę klausia, ką turėtų daryti. Atsakymas tas, kad Dievo patyrimas, arba išgyvenimas, nebūtinai yra nepaprastas. Žinoma, Dievą galima patirti būdu, kuris suvis skirtingas nuo visų kitų mums įprastų išgyvenimų. Taip pat esama neišaiškinamo, žaibiško į žvilgio į amžinybę ir begalybę, kuris staiga mus pastveria, kai to mažiausiai telaukiame — ką nors bedarant, ar besiilsini, ar bežaidžiant. Bet taip pat mes jaučiamės kažkaip Dievo paliesti, kai esame išstatyti grožiu

arba meilei. Retai apie tokį išgyvenimą te-
galvojame kaip sensacingą, nepaprastą. Mes
neatpažįstame, kas tokie išgyvenimai iš tik-
rųjų yra, ir ieškome toliau didžiojo išgyve-
nimo, kuriuo patirtas Dievas paliestų mū-
sų gyvenimą.

Iš tikrųjų mums tereikia daryti labai
maža Dievui išgyventi. Užtenka nurimti,
nutilti ir atbusti tam, ką, pavyzdžiui, jau-
čiame savo rankoje. Juk tai, ką pajuntame,
net mažiausia ir pirmu žvilgsniu nereikš-
mingiausia, yra dėl mūsų kūne vykstančios
biologinės ir cheminės reakcijos. Visa ta
reakcija vyksta vien dėl to, kad ji Dievo
suplanuota, palaikoma, jos būtis ir vyks-
mas Dievo galybės nešamos. Mes tartum
susiliečiame su ta Dievo galia, kai ką nors
juntame. Jaučiame jį gyvenantį ir veikiantį
mumyse, mus liečiantį, nepaprastai arti
mūsų.

Daugumas žmonių žvelgia į tokį išgyve-
nimą kaip menką ir nusususį. Pagal juos
Dievo išgyvenimas turėtų reikšti suvis dau-
giau, negu jausmas rankoje! Jie yra pana-
šūs į žydus, subedusius akis į ateitį, ilgesin-
gai laukiančius garbingo, nepaprasto Me-
sijo, kai tas Mesijas buvo jų tarpe kaip
žmogus, vadinamas Jėzumi iš Nazareto.

Mes esame per greitai pamiršti vieną di-
džiųjų Įsikūnijimo pamokų: kad Dievas
randamas paprastuose dalykuose. Norime
pamatyti Dievą? Pažvelkime į veidą prie
mūsų esančio žmogaus. Norime jį išgirsti?
Pasiklausykime kūdikio tariamo žodžio, ar
vaiko kryžstavimo, ar medžių lapuose šna-
rančio vėjo. Norime jį pajusti? Ištieskime
savo ranką ir ką nors laikykime ar palies-
kime užmerktomis akimis. Arba nurimki-
me, atbuskime savo kūno jutimui ir išgy-
venkime mumyse veikiančią jo jėgą, kad jis
taip arti mūsų!

■ Iš Rumunijos į Romą buvo atvykusi didesnė
grupė rumunų kunigų ir pasauliečių dalyvauti ru-
munų kapucino Jeremijo iš Valakijos palaimintuoju
paskelbimo iškilmėse. Tai pirma tokia rumunų ka-
talių kelionė po Antrojo pasaulinio karo į katali-
kybės centrą.

SIŪSTI Į PASAULĮ

33-iasis pasaulinis Jėzaus Draugijos seimas
(III)

ANTANAS SAULAITIS, S.J.

Išrinkę 29-tąjį jėzuitų vienuolijos vyres-
nįjį, generalinės kongregacijos nariai ko-
ne visą 1983 m. spalio mėnesį skyrė svars-
tyboms apie savo darbą ir tam darbui pri-
taikytą gyvenimą. Vienas iš pasaulinio sei-
mo uždavinių — nusagstyti gaires ateičiai,
net dešimtmečiams. Dalis nuosprendžių ir
uždavinių pavedama naujam generolui su
jo išrinktais ir paskirtais talkininkais Ro-
moje, dalis skelbiama visiems 26.000 jėzui-
tams pasaulyje.

Turinčiam neapribotas darbo sritis vie-
netui bendros gairės ne taip lengvai sura-
šomos. Šiuo metu Jėzaus Draugija vado-
vauja 607 mokslo įstaigoms 60-tyje kraštų,
dar 336 kitiems auklėjimo ir švietimo cent-
rams su daugiau kaip pusantro milijono
studentų. Švietimo tinkle šimtas universite-
tų. Trečdalis visų Šv. Sosto patvirtintų
mokslo įstaigų pavestos jėzuitams. Apašta-
lavimo darbuose priskaitoma per 650 perio-
dinių leidinių, o Azijoje, P. Amerikoje ir
Šiaurės Amerikoje — radijo ir televizijos
stotys. Dirbama 150-tyje rekolekčių namų.
Penktadalis visų narių veikia misijose nuo
Aliaskos iki Sudano, nuo Tailandijos iki
Ghanos, Ramiojo vandenyno Pietų salose
ir Amerikos indėnų rezervatuose. Trečiaja-
me pasaulyje yra 81 jėzuitas vyskupas ir
arkivyskupas. Ir dar prisideda nemaža kitų
uždavinių, kuriuos jėzuitai stengiasi įvyk-
dyti.

Sutartinis darbas skirtingiausiose sąly-
gose ir įvairiose mokslo ar veikimo srityse
įmanomas tada, kada yra labai sklandus
informacijos ryšiai ir didelė laisvė vietoje
spręsti. Visos 80 provincijų veikia savaran-
kiškai, bendradarbiaudamos vadovybės ry-
šiais ir darbo sričių junginiais, sutardamos
bendrus tikslus kaip tik šiuose pasauliniuo-
se suvažiavimuose. Seime arba kongregaci-
joje veikė aštuonios komisijos, pagal temą
pasidalinusios dar į mažesnes grupes. Jų

svarstybos pirma perėjo sričių ar kalbų grupes, paskui viso seimo posėdžiuose tris redakcijas su balsavimais. Kiekvienas narys turi teisę papildyti, siūlyti, derėtis dėl sakinio ar sąvokos, nors, aišku, daugiau svorio turi siūlymai, didesnio skaičiaus ar platesnės geografinės apimtys paremti. Dėl istorinių priežasčių (steigėjų kilmės) Lietuvos jėzuitų provincija seniau (XVI-XVIII a.) ir moderniais laikais (nuo 1924) priklauso grupei, vadinamai "Vokietijos asistencija": joje yra Šiaurės (ir Rytų) Vokietija, Pietų Vokietija, Austrija, Šveicarija, Olandija, Vengrija, Estijos-Latvijos misija ir Lietuva. Šioje provincijų grupėje yra 1.722 jėzuitai, seime turėję 18 atstovų.

Oficialias svarstybas komisijose ir seimo salėje papildė laisvalaikio pokalbiai, išspausdintos apžvalgos, smulkesnės ypatingų sričių grupės (pavyzdžiui, provincijų, dirbančių tarp čiabuvių). Pati medžiaga prasidėjo su 515 siūlymų, per dešimt mėnesių surinktų iš visų pasaulio šalių. Surikiuoti pagal temą ir atsieti pagal svarbą, komisijoms davė pageidavimų pradžią, kurią seimo metu toliau vystė, tikrino, taisė, kol po seimo 54 dienų vienbalsiai priėmė penkiolikos puslapių dokumentą. Nutarimai lietė aštuonias pagrindines sritis: solidarumą su neturtingaisiais, provincijos seimus, visuotinį seimą, ryšius su Bažnyčios hierarchija, brolius jėzuitus, jėzuitų bendruomeninį gyvenimą, jaunųjų jėzuitų lavinimą ir — svarbiausia — Draugijos uždavinį šiandien.

Misija ar pagrindinis uždavinys — dalyvavimas bendroje Bažnyčios paskirtyje, pagal tradiciją, Vatikano II gaires, popiežių pageidavimus ir vietinius poreikius. 33-iasis seimas patvirtino ankstyvesnių dviejų visuotinių seimų nuosprendžius (1965 ir 1975 m.), išryškindamas kai kuriuos, kurie šiandieną dar aktualesni arba į kuriuos buvo daugiau dėmesio atkreipta kongregacijos metu (inkultūracijos uždavinys aptartas ankstyvesniajame straipsnyje).

Buvęs generolas T. Arrupe Draugiją pastūmėjo į darbą su tremtiniais, kurių Jungtinės Tautos suskaičiuoja apie 16 milijonų

Azijoje, Afrikoje, Centralinėje Amerikoje. 96 jėzuitai kartu su 43 bendradarbiais stengiasi rūpintis karo, sukilimų ar persekiojimų pabėgėliais ten, kur kitos įstaigos neįstengia veikti — 52 stovyklose vien Azijoje ir Afrikoje. Dirbdami pavieniui ar mažais būreliais, palaiko ryšius su tarptautinėmis įstaigomis ir ypač su vietine Bažnyčia, kuri rūpestį pabėgėliais perimtų. Atlikę šį uždavinį, pasitraukia kitur. Tai ne labdaros ar šalpos darbas, bet pastangos patiems pabėgėliams surasti namus, sugrįžti namo, išreikalauti savo teisių, rasti vilties tarptautinės politikos sukuriuose. Penki žemynų koordinatoriai su Jėzuitų tremtiniais tarnybos vedėju Romoje visą savo laiką praleidžia, palaikydami ryšius ir morališkai paremdami tremtinių stovyklose dirbančiuosius.

Popiežius Paulius VI liepė, o Jonas Paulius II patvirtino misiją stoti prieš ateizmą ir netikėjimą. Pasauliniu mastu tai reikštų ne tik institucinį ateizmą su kova prieš tikinčiųjų bendruomenes, bet visai netikintis, indiferentiškas visuomenes vakaruose. Europoje tokių "netikinčiųjų" yra jau ketvirta ar penkta karta, nors šiais laikais jaunimas į religinius dalykus žiūrįs simpatingai ir smalsiai. Popiežiškoje šiemis reikals taryboje iš 32 narių pusė yra jėzuitai. Kunigai-darbininkai labai įdomiai atpasakoja savo darbą Prancūzijoje, Italijoje ir kitur.

Sicilijos darbininkijoje esama ne tiek ateizmo ar netikėjimo, kiek aštraus antiklerikalizmo, dvasininkus matančio kaip priekabius, nenuoširdžius teisėjus. Būdami tik darbininkų kapelionais, kartu su bendradarbiais pasauliečiais beveik nieko negalėjo pasiekti, kol patys kunigai nėjo kartu į fabrikus dirbti. Staiga visa priešingybė "krito", nes, kaip Kristus, jo liudininkai įsikūnijo darbininkų pasaulyje. Veikiai religiniame centre išauga vaikų darželiai, kursai, pamokos, rateliai, pamaldos, tikra bendruomenė. Tokie netikintys, kaip ir Prancūzijoje, atsisako matomųjų tikėjimo poreikių, ženklų. Fabrike, kasykloje ar kitose įmonėse pastoracija ne masinė, o su

pavieniais asmenimis ir šeimomis tarnyba ir gyvenimo pavyzdžiu. Tik po kelerių metų nuosaikių kunigų ir bendradarbių pastangomis pasiseka darbininkus pritraukti.

Universitetuose, pavyzdžiui, Meksikoje, šiaip katalikiškame krašte, misija vykdoma kitaip. Ekonominėje ir socialinėje krizėje ieškodami vertybių, profesoriai ir studentai domisi įsijungti į diskusijas apie moralę ir etiką, kad ir grynai pasaulietišku pagrindu (etika — pagrindinė dialogo tarp tikinčiųjų ir netikinčiųjų sritis). Modernus gyvenimo būdas, nors ir krikščioniškas šaknis turinčioje kultūroje, nelengvai leidžia asmeniui gyventi tikinčiųjų bendruomenėje, glaudžiam paramos ratelyje. Įsikūnydami universiteto aplinkoje ir kultūroje, tikintieji stengiasi suderinti krikščioniškas vertybes su universitetinėmis profesijomis.

Australijoje akademinis pasaulis įtakingas, kaip ir kitur, nes profesoriai labai paveikia savo studentus, būdami reikšmingi socialiniuose valdžios nuosprendžiuose (įstatymų ruošoje), o per televiziją paveikia socialines visuomenės pažiūras. "Socialinės evangelijos" sekėjai, politiniai aktyvistai gali būti pasišventę, bet jiems trūksta turinio. Todėl labai domisi visuomeninės moralės klausimais, ypač gyvybinių mokslų, bioetikos srityse, kai ekonominiai ir politiniai "dievai" nebeturi ką sakyti.

Amerikietis profesorius pasakė, kad daugelis neklausia, "ar tikėti", bet "kurį, kokį Dievą tikėti"; tą patį savęs klausia kiekvienas krikščionis — kiek toli gali leisti būti Jėzaus Kristaus vedamas.

Rytų Europos jėzuitai liudijo, jog nemato jokios pažangos nei oficialaus marksizmo įstaigose, nei tame, ką marksizmu jos vadina. Todėl praktiškasis marksizmas tų kraštų gyventojams neįdomus. Kai kuriuose kraštuose įmanoma kalbėtis su grupėmis, kurios domisi socialinio teisingumo klausimais (čia krikščionys stengiasi puoselėti mintį, kad žmogus nėra tik darbininkas, bet ir asmuo, kad tikėjimas nėra lygiai tas pat, kas socialinis teisingumas, etika ir moralė, bet ryšys su Dievu, kuriame visa tai (moralė, etika, teisingumas) reikšminga.

Rytų Europos ir kituose marksistiniuose kraštuose ypač jaunimo pagrindinis rūpestis ar bėda — išlaikyti tyrą ar tiesią sąžinę. Trečiajame pasaulyje krikščionybė neretai surišta su buvusiomis europiečių kolonijų valdžiomis. Todėl krikščioniškoji gyventojų dalis priešiškos ir antiklerikalines valdžios gali būti stumiamą į visuomenės pakraštį, į nereikšmingumą. Krikščionys stengiasi taip gyventi, kad jų pačių gyvenimo būdas būtų įtikėtinas, patikimas, jų pastangos už socialinį ir visuotinį teisingumą autentiškos, jų išpažįstamas Dievas ne bet koks, bet Jėzaus Kristaus Tėvas, kuris tikrai šiam pasauliui atneša išganymą.

Kai pokalbyje ar simpoziume dalyvauja ne iš knygų apie šiuos klausimus sužinoję, bet patys kunigai-darbininkai, profesoriai, kapelionai, misininkai, problemos ir išeitys matomos labai gyvai. Ir ne visada taip, kaip spauda juos aprašo. Ryškiausiu pavyzdžiu būtų Centralinė Amerika. Jėzuitai tiek skiria savo žmonių ir darbo, kiek ir visa Bažnyčia: ugdo teologinių svarstybų ratelius, pagrindines (mažas, glaudžias) žmonių bendruomenes, gyvena kaip varguoliai, sakydami, kad Kristaus Evangelija neparemia neteisingumo ir priespaudos gėdos, o suteikia gyvybę biblinį teisingumą įvykdyti. Kaip Lenkijoje, taip ir Centralinėje Amerikoje Bažnyčia stengiasi palaikyti socialinius sąjūdžius, kurie gyvybės ar mirties akivaizdoje puoselėja teises visiems. Jėzuitai stengiasi neįsivelti su viena ar kita grupe ir ypač su pajėgomis ar galybėmis, bet krikščioniškai visus paveikti.

Visi šie darbai ne būtinai tik Jėzaus Draugijai būdingi ar vien tik jėzuitų vedami. Seimo svarstybose ir pokalbiuose visuomet kalbėta ir galvota apie bendradarbius, su kuriais dirbama, kurie padeda ir kuriems talkinama. Nuo pat Jėzaus Draugijos pradžios buvo žmonių, kurie dalinosi ta pačia religine tradicija ir kartu dirbo. Pasauliečių krikščioniškojo ugdymosi grupės, seniau vadinamos sodalicijomis ar Marijos rateliais, po Vatikano II suvažiavimo persiorganizavo, išvystė visą krikščioniškojo auklėjimosi sistemą bei tarptautinius ry-

šius. Lietuviškai šios mažos veiklių krikščionių grupės būtų vadinamos "krikščioniško gyvenimo bendruomenės".

Sąjūdžio tikslai ir metodai yra: puoselėti pasauliečiuose evangelizacijos uždavinį, skatinti bendradarbiavimą tarp suaugusių ir jaunimo, išlaikyti lanksčią bendruomenių struktūrą, dirbti savo tarpe ir už ratelio ribų, palaikyti ryšius su kitomis tokiomis bendruomenėmis, padėti krikščionims būti jautriems Dievo žodžiui. Čilės jėzuitai savo provincijos pirmenybių tarpe kaip tik įrašė šias krikščioniško gyvenimo bendruomenes, steigiamas visų pirma ten, kur jėzuitai dirba mokslo įstaigose, parapijose ar kitur, labiausiai universitetuose. Rateliai savo narius auklėja, lavina kaip atsakingus krikščionis, bet ne vienuolius, o pasauliečius, kurie turi savo uždavinį ir savo veikimo būdą Bažnyčioje. Šios bendruomenės reikšmingos Čilės, Brazilijos, Meksikos, Filipinų Bažnyčiose.

Marksistiniuose ar komunistiniuose kraštuose dirba 1.532 jėzuitai (6% narių). Kinijoje, Vietname, Rumunijoje, Čekoslovakijoje padėtis labai panaši į Lietuvos, kur visos vienuolijos yra uždraustos. Išklausinęs apie Lietuvos Bažnyčios padėtį, kinas jėzuitas prasitaria "tai lygiai kaip pas mus". Jugoslavijoje ir Lenkijoje kiek lengviau, o Vengrijos jėzuitai, atrodo, turi vilčių. Niekur Bažnyčia nėra laisva, valdžia stengiasi nustumti religiją į grynai asmeninį pasaulį, neturintį įtakos į visuomenės gyvenimą, viešumoje nesirodantį. Ten, kur Bažnyčia suvaržyta, jos padėtį iš šių kraštų atvykusieji jėzuitai apibūdino nuo "pasmekta žūti" iki kiek viltingesnio "ateitis netikra", nes viskas priklauso nuo komunistų partijos, nesugebančios vystytis, atsinaujinti ar savo pažadus įvykdyti.

Seimas peržvelgė paskutiniųjų dviejų dešimtmečių apaštalinį darbą, pripažindamas, kad yra buvę trūkumų ar klaidų jėzuitų pastangose — kartais perdedama viena ar kita evangelizacijos sritis: pasinėšama į per didelį antgamtiškumą arba į per smarkų nereliginį veikimą. Vis dėlto esminės povatikaninės gairės tinkamai iš-

reiškia Draugijos uždavinį šiandien: skatinti tikėjimą ir puoselėti teisingumą, bendradarbiauti su pasauliečiais, laikytis labiau kunigams ir vienuoliams tinkamų darbų, kreipti ypatingą dėmesį į organizuotą ir neformalų švietimą, ugdyti tarptautinę tają ir teisingumą.

Taip sudėtingai grupei bendras gaires savo aplinkoje pritaikyti, sako seimas, reikalinga, pagal šv. Ignaco tradiciją, nuolat Dievo akivaizdoje savo patirtį apsvarstyti, apmąstyti.

Spaudoje per puskutiniuosius trejus metus (kaip ir nuo pat Draugijos pradžios) minima įtampa tarp vienuolijos ir Vatikano, šv. Tėvo ar šv. Sosto. Tos įtampos reiškiniai kai kurie laikė jėzuitams popiežiško delegato paskyrimą 1981 - 1983 m. Kongregacijos dokumentas "Jėzaus draugai, siųsti į pasaulį" pabrėžia, kad Jėzaus Draugijos tikslas visada buvo ir yra tarnauti "tik Viešpačiui ir jo sužadėtinei, Romos popiežiaus vadovaujamai Bažnyčiai"; ragina jėzuitus su didesne paklusnumo dvasia bendradarbiauti su šv. Tėvu ir vyskupais.

(Turbūt visiems lietuviams žinoma, kad, kai 1773 m. popiežius visame pasaulyje panaikino, uždraudė Jėzaus Draugiją, Rusijos carienė atsisakė šį nuostatą paskelbti. Jėzuitai išliko tuo metu Maskvos valdomose Lietuvos kunigaikštijos žemėse tol, kol 1814 m. Draugija vėl buvo šv. Sosto atgaivinta. Per tuos metus likusį jėzuitų būrelį, praktiškai visą vienuoliją, valdė trys lietuviai vyresnieji. Prieš pat uždraudimą buvo lygiai tiek pat jėzuitų, kiek šiandien — apie 26.000).

Tikriausiai svarbu atsiminti, kad vienuolijos ar kitos Bažnyčios jungtys nėra konkurentai, o bendradarbiai, siekiantys tų pačių tikslų ir vykdanys tuos pačius Bažnyčios bendrus uždavinius.

Seimo metu iš toli atvykę atstovai galėjo laisvas dienas ar valandas praleisti, lankydami Romos bei apylinkių įdomybes, apie kurias buvo mokęsi, studijavę ar girdeję. Seimui vykstant 1983 šventaisiais Atpirkimo Metais, Romoje dar daugiau maldininkų negu paprastai. Kartu su jais nu-

VISUS PATRAUKSIU

CHIARA LUBICH

"Kai būsiu pakeltas nuo žemės, visus patrauksiu prie savęs" (Jn 12, 32).

Tie Jėzaus žodžiai yra nuostabus; juose glūdi krikščionybės esmė. Tai buvo prieš žydų Velykų šventę. Piligrimų miniose, kurios atėjo Jeruzalėn, buvo taip pat ir graikų. Jie klausinėjo ir norėjo pamatyti Jėzų. Apaštalai tai Jam pranešė. Tada Jėzus, kalbėdamas apie savo artėjančią mirtį, pridėjo, kad ji nebus Jo apaštalų išsisklaidymo priežastis, ko galima būtų tikėtis, bet priešingai, ji patrauks prie Jo visus. Visus, tad ne tik savuosius, bet ir tuos, kurie įtikės Jį: kaip žydus, taip ir graikus, vyrus ir moteris, visus žmones, be rasės ar socialinės padėties skirtumo.

Kristaus atpirkimo darbas yra visuotinis. Graikų susidomėjimas Juo tą visuotinumą rodo. O jų troškimas matyti Jėzų ženklina, kad Jo "valanda atėjo" būti "pakeltam". Ką tie Jo žodžiai "būsiu pakeltas nuo žemės" reiškia?

Evangelistui Jonui jie reiškia "būti pakeltam ant kryžiaus" ir "būti pašlovintam". Jonas mato Kristaus kančioje ir mirtyje didžiausią Dievo meilę žmonijai. Jis mato toje meilėje tokią galybę, kuri patraukia visus žmones prie savęs ir laimi jiems prisikėlimą. Kristus, "pakeltas ant kryžiaus", jungia visus Dievo žmones vienybėn. Todėl kryžius daugiau jau nebereiškia prakeikimo ir mirties. Jėzus jį transformavo į pergalės ženklą, kuris nugalė tikrąją mirtį — nuodėmę.

Kaip Viešpaties nukryžiovimą sekė Jo prisikėlimas, taip dabar kryžių seka šlovė. Mes kontempliuojame vieną ir tą pačią

ėję į šv. Petro aikštę, stebėdami tikinčiųjų minias iki 100.000, matydami maldininkų nuoširdumą, žavesį, dalyvavimą pamaldose, galėjo čia vietoje pajusti tą visuotinę Bažnyčią, kuriai pačioje kongregacijoje savu būdu atstovavo ir kurioje Dievo tautai stengiasi tarnauti.

misteriją dviem aspektais — Dievą ir Meilę. Toji Meilė patraukia mus į save. Nukryžiuotasis ir prisikėlęs Viešpats patraukia mūsų širdis giliu ir asmenišku būdu. Jis kviečia mus dalintis Jo šlove ir moko mylėti kiekvieną taip, kaip Jis mylėjo — pasiruošus ir gyvybę atiduoti.

Kaip mes galime atsakyti į tokią nepaprastą meilę? Kaip galime gyventi tuo Dievo žodžiu? Ši kartą stengsimės giliai priimti į širdį ir kasdienine praktika gyventi tuo brangiausiu nukryžiuotojo ir prisikėlusio Viešpaties mokymu. Šis Jo mokymas padės mums aiškiau suprasti kentėjimų reikšmę mūsų gyvenime ir pastebėti jų nepaprastą naudą. Diena po dienos, kai patirsime mažesnius ar didesnius kentėjimus, kaip abejones, suklupimus, kitų nesupratimą, pertemptus santykius su kuo nors, sunkenybes darbe, ligą, nesėkmę ar didelį rūpestį, pasistenkime tada visa tai priimti ir aukoti Jėzui, kaip mūsų meilę Jam.

Ilašinkime tą mažą mūsų kentėjimų lašelį į Jėzaus kančios vandenyną, aukodami jį už daugelį, kurie reikalingi kokios nors pagalbos. Aukokime jį už mūsų brangiuosius, už Bažnyčią, tautų taiką, krikščionių vienybę ar kitą gerą tikslą. O tai padarę, nesustokime prie to, bet eikime pirmyn, darydami visa tai, ko Dievas nori — namie, darbe, mokykloje. .. O labiausiai stenkimės mylėti kiekvieną artimą, su kuriuo tik susiduriame kiekvieną mūsų gyvenimo momentą.

Jei tai darysime, į mūsų sielą ateis ramybė, meilė, džiaugsmas, šviesa ir naujos jėgos. Tai patyrę, matysime, kad, apkabindami savo kasdieninį kryžių ir taip jungdamiesi prie nukryžiuotojo bei apleistojo Jėzaus, mes jau čia, žemėje, dalyvaujame prisikėlusio Viešpaties gyvenime.

Tokios patirties atgaivinti, mes galėsime geriau padėti artimui sunkenybėse, rūpesčiuose ir ašarose surasti ramybę ir džiaugsmą.

Jonas Gutauskas

DIENOS LAIDOTUVĖS

Jau greit pavydžios nakties lūpos
Auksinį saulės žiburį užpus.
Girdžiu dienos laidotuvių varpus,
O mėnuo prie jos karsto klūpo.

Ko drebate aukštai, žvaigždelės,
Tamsos banga ten jūsų neužlies,
Tik sutemos – tai mano kelias
Ligi pat galo žemiškos buities.

TOLIMOS VIEŠNIOS

Ateina kartais
Aplankyt
Vargingos
Piemenėlio dienos,
Nebodamos
Sužeistų
Ražienomis kojų.
Ir prašo nuoširdžiai:
“Sugrįžkime drauge
Į buvusį
Vaikystės rojų

ANGELŲ SPARNAI

Kai kryžius tave slegia,
Kažkas į dangų kelia.
Brolau, tai angelai,
Tai jų balti sparnai.

RASOS KRIKŠTAS

Kaimynų piemenėliai
Ir aš mažiausias Jonis
Ne kartą gavome krikštą
Per modum immersionis.
Vos įgeni į mišką
Tarp nuokanos medelių,
Pasineri maudyklėn
Šaltos rasos lašelių.

BITELĖ

Pavargusi,
Nusilpusi bitelė
Tą rytą nešė
Į avilį-namelį
Jau paskutinį
Medaus lašelį.
O neliūdėk,
Darbšti bitele,
Jeigu ir mirsi,
Tai tikrai rasi
Į savo dangų kelių.

MIRĘ PAŽADAI

Tu atėjai, dalele,
Su glėbiu pažadų.
Kiek mirė jų kelyje,
Težinom vienu du.

KIEKVIENAS KURIAME CIVILIZACIJĄ

KUN. JONAS

Mielieji Skaitytojai,

Kaip paprastai atsitinka, taip ir dabar atsitiko. Vieniems labai patiko kun. Jono "Kodėl tu, Dieve, mums toks tolimas" ir "Štai kodėl nesiveržiam prie tavęs, Dieve" ir "Kodėl tikime", kitiems nelabai, o gal ir visai nepatiko. O nepatiko todėl, kad išdėstytos mintys esančios nepriimtinos, nes esančios seniai atgyventos, jei kada ir buvusios naudingos nekultūringiems ūkininkams ir laukų darbininkams. Modernusis pasaulis, mūsų laikų civilizacija nebegali svajoti apie "dangiškus migdolus" — "the pie in the sky when you die". Mums reikia visai praktiškai atkreipti savo dėmesį į šių dienų sukultūrintą žmogų, į visas jo prigimties galimybes vystyti, tobulėti ir taip sukurti žmogaus išminties pasididžiavimo ir garbės vertą pasaulį.

Gerai. Sutinku su šitaip galvojančių gerais norais. Atsimenu, kad tokios ir panašios idėjos skelbiamos jau bent nuo 18-to šimtmečio pradžios, ir kur tik tokių pažiūrų vyrai ir moterys įeina į vadovaujamas ir valdžios vietas, ten jie ir stengiasi, trūks plyš, šitas savo mintis visiems primesti ir tą savo "žmogiškai idealiąją civilizaciją" kurti. Ar neverta atidžiau pasižiūrėti, kaip jiems tai sekasi? Kokį pasaulį jie sukūrė be Dievo, vien žmogaus išmintimi grindžiamą.

Apie tai begalvojant, pakliuvo į mano rankas žymaus prancūzų rašytojo Jean Daujat (ar nebus jis tik lietuvis Daujotas?) veikalas "Le christianisme et l'homme contemporain", t.y. "Krikščionybė ir mūsų laikų žmogus". Manau, kad verta supažindinti ir jus, mielieji skaitytojai, su jo labai aktualiomis ir praktiškoms mintimis. Jos galėtų gerokai paveikti mūsų kasdienio gyvenimo nuotaikas ir kryptį. Taigi toliau skaitysime nebe mano "išminties perliukus", o plataus ir gilaus masto vyro svarstymus bei išvadas, su kuriomis, aišku, aš labai sutinku, nes jos gerai parodo pasaulio be Dievo

tikrąjį veidą ir ko galima tikėtis mūsų pasaulio bei civilizacijos ateičiai.

Pasaulinio masto sukrėtimai, prasidėję XVIII šimtmetyje, nenurimsta ir šiandien. Ir šie naujieji metai nežada mums nieko geresnio, kaip įtampų įtampas tarptautiniuose valstybių ir tautų santykiuose, šeimose ir net paskirų asmenų gyvenime. Tie visi ir kiti sąmyšiai nenuginčijamai rodo galą vienos ir gimdymo skausmus kitos civilizacijos. Jei nenorim bergždžiai išsisukinėti iš istorijos mums užkraujamų problemų žmogiškosios atsakomybės, tai kiekvienam mūsų yra pareiga apsvarstyti mūsų civilizacijos krizės priežastis ir kryptis.

"Vieni mano, jog žmogus negalės atsispirti neišvengiamai istorijos lemčiai, kad žmonės nesą savo likimo kalviai, o esą likimo aukos, ir tik likimas nustatęs žmonėms jų gyvenimo kryptį ir sėkmes ar nesėkmes. Tikis krikščionis joku būdu negali sutikti su tokia galvosena. Žmonijos (ir mūsų, lietuvių) istorija yra tokia, kokią mes patys susikuriame, kaip ir kiekvieno žmogaus gyvenimas yra toks, kokį kas susikuria. Žmonių problemos ir krizės kyla ne iš kokio neaiškaus, aklo, fatališko kaprizo tamsių nepermatomų gelmių, o iš pačių žmonių daromų klaidų ir iš tų klaidžiojimų plaukiančių pasekmių. Rytdienos pasaulis bus toks, kokį mes dabar nustatysim ir kursim, ir už jį kiekvienas esame atsakingi.

Pijus XI 1932 metais išsitarė, jog dabartinių laikų krizė esanti tokia didelė, kokios niekad anksčiau nėra buvę. Šiandien ta krizė nėra kiek nesumažėjo, bet žymiai paastrėjo ir plačiau išsišakojo. Pasaulis išgyvena įvairiausias krizes vieną po kitos. Apžvelkim jas.

Ekonominės krizės. Galvotrūkiškais lekianti techniškoji pažanga prigamina aibes gėrybių ir turtų, o milijonų milijonai žmonių badauja, miršta badu, neturi žmoniškų patalpų gyventi, nes savimeilė, nežabojamas gobšumas tiek paskirų asmenų, tiek įvairių

trestų bei organizacijų veda aršias ekonomines ir socialines tarpusavio kovas.

Politinės krizės. Daugelį tautų ir valstybių siaubia revoliucijos, partijų įsiaistrinusios kovos ir todėl kraštai negali ramiai ir patvariai tvarkytis.

Tarptautinės krizės. Pro praūžusių pasaulinio masto karų, mūsų amžiui nuolat gresia naujas pasaulinis karas, kuris tikrai būtų daug žiauresnis ir kruvinesnis už bet kokius praeityje buvusius karus.

Šeimų krizė. Kaip tik čia pasirodo visas krizių aštrumas. Juk civilizuotas gyvenimas palaiko tam tikrame aukštesniame lygyje žmogiškąjį gyvenimą ir auklėjimu perduoda jį kartų kartoms. Vaikai įsisavina civilizaciją iš savo tėvų bei auklėtojų. Kai jaunimas išsižada ir atmeta tai, ką jam nori perteikti ankstyvesniosios kartos, ir, imdamas gyvenimo likimą į savo rankas, neturi paveldėtinų vertybių, tai civilizacija sužlunga. Tačiau už tai nedrįskime kaltinti jaunosios kartos! Jaunimas šiandien atmeta pūvantį, išsigimimo srovių siūlomą pasaulį. Atsakomybė už šitokį pasaulį gula ant prieš mus gyvenusios ir ant mūsų pačių kartos, kurios tokį pasaulį sukūrėme, koks jis dabar yra. Nuostabus šių dienų jaunimas už tai, kaip realiai jis perima savo likimą ir paskirtį šiame mūsų netvarkingame ir iš visų pusių gresiamame pasaulyje, kuriame jam tenka gyventi.

Papročių-dorovės krizė. Šita krizė yra tokio aukšto laipsnio, kad nė kiek nedvejojant galima sakyti, jog niekad anksčiau ji nebuvo pasiekusi tokio didelio nuosmukio laipsnio. Atmestos visos moralinės-dorovinės tradicijos ir drausmės. Gobšumai, aistros, savimeilės, pasipūtimas laisvai siautėja kaip norėdami, ir žmonių valios tapo bejėgės pasipriešinti, susilaikyti. Blogiausia yra tai, kad nebeturima jokie dorovinio, visų žmonių priimto įsitikinimo. Ydų, ištvirkimų, kriminalų buvo visuose istorijos laikotarpiuose, bet jie vienbalsiai visų buvo smerkiami, niekas nesvajėjo jų pateisinti. Šiandien nebėra tokios nedorybės nei tokių kriminalinių nusikaltimų, kad neatsirastų koks "išminčius" filosofas, romanų, kino,

TV veikalų autorius, advokatas, kurs imtųsi tai ginti, teisinti, net girti, žmogaus laisvės vardu viską leisti. Daugelis žmonių nebesusigauja, kas dar yra gera ir kas bloga. (Tik pagalvokim, kaip beveik visur ir kone dauguma save dar net tikinčiais tebelaikančių katalikų pritaria žudymui negimusių kūdikių, tartum tai nebūtų žmogžudybė!). Visų tų krizių aukščiausia viršūnė —

Intelektualinė-doktrinalinė krizė. Viskas nugincijama. Nebeliko jokios tiesos, jokio visų pripažįstamo dalyko. Tiesa, visais istorijos laikais būdavo ginčų, mokyklinių diskusijų, viena kitai prieštaraujančių pažiūrų įvairiais klausimais. Tačiau visada dar liko geras skaičius pagrindinių įsitikinimų, kurių niekas nebūtų drįsęs ginčyti, neigti. Tokiais nepajudinamais įsitikinimais rėmėsi dorovinis gyvenimas, socialinė santvarka ir visa civilizacija. Šiandien nieko to nebelikę, ir todėl civilizacija nebeturi bendro susitarimams pagrindo, jokios bendros bazės, kuri įgalintų viens kitą aiškiai suprasti, susitarti ir žinoti, kad to susitarimo bus šventai laikomasi.

Pavyzdžiui, paminėjome tarptautinę krizę. Kaip susitars politikai, valstybių vyrai, kai nebeturi bendro vienodo teisių ir teisingumo supratimo? Kodėl stebėtis kad yra dingęs pasišventimas, atsidavimas tarnauti ir aukotis kitų labui, kai nebetikra ir nebežinoma, kam reiktų pasišvęsti ir kam aukotis?

Blogis nebesiriboja vienokiu ar kitokiu požiūriu į kurią nors gyvenimo sritį. Blogis apsėdo visą civilizaciją ir ta merdi, nes yra sugadinta pačiose savo šaknyse, visose srityse. **Krizė yra pačiame žmoguje.** Jis yra visas tos krizės apimtas. Visų pirma yra sugadinta pati galvosena — mentalitetas, kai sunaikinamas bet kuris visų vieningai pripažįstamas ko nors tikrumas. Iš to kyla bjaurios klaidos. Jas patrauklias, žavias, priimtinas padaro gudri suкта propaganda. Dingo skaitymasis su tikrove-realybe, priimant ją tokią, kokia ji yra. Tada žmonės tikrais laiko tik savo geismus, savo fantazijas ir teorijas, kokios patinka jų aistroms ir išdidumui. Įsigalėjęs širdžių ir papročių

sugedimas išsilieja instinktų, geismų, aistrų, puikybės, didžiųjų nedorybių darbais, virsta tartum normaliais ir nebejučiamais jų blogumo. Pagaliau sugedimas atakuoja ir aistrų siautulio apimtus kūnus, išmeta iš pusiausvyros liaukų, nervų ir psichologinio dvasios aparato normalų veikimą. Visa tai paliečia pačias giliąsias žmogaus būties gelmes.

Kai visa tai, kas čia suminėta, rodo mūsų gyvenamojo pasaulio galą ir mūsų civilizacijos irimą, tai išaiškėja, kaip labai apsigaudinėja tie, kurie tiki pakaksiant perreformuoti vieną kitą ribotą mūsų gyvenimo sritį, ir viskas bus vėl gerai. Jie nežiūri, kad blogis yra viską apsėdęs, o visų pirma patį žmogų. Dar didesni lengvatikiai naivuoliai yra pasitenkinantieji šiek tiek palengvinti kentėjimus, nesistengdami pašalinti kentėjimu priežasčių. Prakiurusio danties neišgydysi, čiulpdamas aspirino tabletę ar kokį lašuką užlašinęs, kaip ir nesustabdysi įsibėgėjusio lokomotyvo, pastatydamas skersai bėgių lentų užtvarelę. Šio momento problema yra, kaip ištaisyti, kaip perdirbti pačią žmonią, kaip kurti naują civilizaciją, kurioje nebeliktų blogio bacilų, sugrauzusių dabartinį pasaulį.

Visą civilizaciją edančio blogio priežasčių nenustatysi, nesuvokdamas, nuo ko pareina civilizacijų likimas, iš ko kyla jos gėris ir blogis. Todėl pasvarstytina, kokių būdu doktrinos (mokymo) krizė yra raktas į visas aukščiau išdėstytas problemas.

Civilizacija — tai žmonių būdas gyventi. Tai visiškai pareina nuo to, kaip žmonės žiūri į savo žmogiškąją prigimtį, kokią prasmę regį savo gyvenimui ir savo likimui. Kitaip tariant, kokios filosofinės bei religinės pažiūros veikia visą kasdienį žmogaus gyvenimą. Pakanka pasklaidyti žmonijos istoriją, ir pamatome, jog kiekviena civilizacija buvo filosofinių bei religinių ją veikusiu nusiteikimų vaisius. Viduriniai amžiai, nepaisant jų trūkumų ir dėmių, buvo krikščioniškų pažiūrų į žmogų ir jo paskyrimo vaisius. Renesanso civilizacija buvo rezultatas vadinamųjų humanistinių idėjų įsigalėjimo. XVII amžius — tai jansenizmo

ir Dekarto filosofijos padaras, XVIII amžiaus doktrinos — filosofų Voltero, Enciklopedistų, Jean Jacques Rousseau. Pagaliau komunizmas yra Karolio Markso ir Engelso minčių vaikas. Be abejo, didelį vaidmenį suvaidino ir aukso bei ginklų galybė. Bet jie niekad nebūtų pasiekę to, ką padarė jais pasinaudojusios idėjos. Filosofinės bei religinės idėjos yra atsakingos už civilizacijų likimą.

Jeigu filosofinės ir religinės idėjos įkvėpė modernųjį pasaulį, tai jos yra atsakingos ir už visus jo nepasisekimus ir nelaimes, nes jos buvo ir yra didelių žmogaus natūrą ir jo paskirtį liečiančių klaidų veikiančios įtakos.

Būtų neteisinga nepripažinti, jog modernusis pasaulis praturtino žmogaus gyvenimą daugybe nuostabių tikros pažangos lobių. Nuostabiai suklestėjo matematikos ir eksperimentiniai mokslai, įvairiausių šakų technika, nuolat vystosi žmonių susižinėjimo ir susisiektimo bei bendravimo priemonės. Bet visus tuos labai gerus, puikius ir didelius žmogiškos vertės laimėjimus išveda į klystkelių filosofinės bei religinės klaidos, kurios orientuoja ir tvarko visą žmogiškąjį gyvenimą ir sudaro lemiančius civilizacijos dėsnius. Todėl yra visai nenaudinga bandyti išbristi iš šių dienų blogybių ir pagimdyti naują geresnę civilizaciją, vis įsikandus tebesilaikant tų pačių klaidingų filosofinių bei religinių principų, kurie mūsų dienų blogybes išperėjo ir toliau, tegu ir naujomis formomis, perės. Tie patys klaidingi principai sukurs naują pasaulį su nauja santvarka, su naujomis krizėmis. Neišgydysi organizmo, nepašalindamas iš jo užkrečiančios ligos židinio. Netaisoma stogo, kai namo pamatai yra. Pirmiausiai pataisyti fundamentai. Dabartinio meto problema yra vėl atrasti filosofinius bei religinius principus-tiesas, kurie sutiktų su tiesa apie žmogų, su jo gyvenimo prasme ir paskirtimi. Tada iškiltų tikrai nauja civilizacija ant tikrų teisingų pamatų. Kas su tuo nesutinka, kas nenori susigrąžinti tų principų, nuo kurių pareina visos civilizacijos likimas, ir jų laikytis, tas iš anksto pa-

SKAUSMUOSE GIMUSIOS TAUTOS KRAŠTE (I)

HENRIKAS STASAS

Keliauti ir pažinti pasaulį lyg virto "Laiškų lietuviams" veiklos šūkiu, nes jau penktą kartą šio žurnalo redaktorius J. Vaišnys, S.J., ir American Travel Service Bureau atstovas A. Lauraitis mėgstantiems keliauti suteikė galimybę pažinti dar vieną nelankytą kraštą. Šį kartą 35 asmenų grupė vyko į egzotinę, saulėtą Meksiką. Nors Meksika Amerikos kaimyninė valstybė, tačiau tolima ir daugeliui nepažįstama. Be to, skirtinga savo gamta, kultūra ir žmonių gyvenimo būdu. Nors turtinga žemės turtais, tačiau skurdo ir "Dios se lo pague", t.y. elgetų kiekvienam žingsny.

Sausio 5 d., Mexicana DC 10 sparnais pakilome iš Čikagos O'Hare tarptautinio aerouosto į šaltą, ryto saulės nušviestą erdvę, o po lėktuvo sparnais švitėjo balti Čikagos miesto stogai ir sniegu padengti laukai. Tačiau greit juos uždengė mėlyna padangių skraistė, ir jie bematant išnyko plačiam horizontui.

Dabar pasijutome malonioj jaunų meksikiečių, lėktuvo patarnautojų, globoje, kurių šilti šypsniai ir šampanas bei raudonas

smerkia nesėkmei visas žmonių pastangas sukurti laimingesnį pasaulį".

Mūsų istorijos momente yra esminis reikalas ieškoti ir rasti, kokiais filosofiniais bei religiniais principais remiasi modernusis pasaulis ir kokiomis naujomis sampratomis jie pakeistini. Ir tai nėra tik filosofų bei misionierių, nei vien tautų bei valstybių vadų reikalas. Tai visų mūsų, kiekvieno žmogaus, laisvo apsisprendimo ir atsakomybės reikalas. Nuo tos atsakomybės, nuo to pasirinkimo niekas negali mūsų atleisti. Pats nesiryžimas imtis tokio apsigalvojimo ir pasidavimo tikriems religiniams-filosofiniams principams jau yra pasirinkimas, ir tai atsakingas pasirinkimas, kuris atsilies ne tik mūsų pačių, bet ir ateinančių kartų likimui.

(Bus daugiau)

vynas greit paliko užuomaršon šaltyje sustingusią Čikagą ir baltą žemę. Mūsų mintys dabar skrido kartu su Mexicana DC 10 į Acapulco pajūrį, kur gelsvo smėlio pajūry siūbuojasi palmės ir šniokščiančios bangos gaivina saulės įkaitintus vasarotojų kūnus.

Tačiau išsvajotą Acapulco pasiekėm tik po 4 valandų. Lėktuvas, kiek pakrypęs, plačiu ratu suko virš vandenyno ir palmių miškų. Dabar aiškiai buvo galima matyti žalsvas vandens kaskadas, kurios ritmiškai plovė baltą pajūrio smėlį ir dar baltesnėm vandens putom padengė ilgą, vingiuotą krantą. Lėktuvo motorams apimus, artėjome į žemę ir lengvu jos palietimu nusileidome aerouoste.

Išlipome kaip į gerai prikūrentą pirtį: termometras rodė 86 F laipsnius. Iš čia autobusas mus vežė į netolimą aerouosto muitinę, kur, patikrinus pasus, mus vėl grąžino į lėktuvą. Po pusvalandžio pakilome ir tęsėm kelionę toliau į Mexico City.

Skridome virš kalnų ir begalinių tropinių miškų plotų, per kuriuos vingiavosi sidabrinės upių juostos. Pagalvojau, kad į šiuos miškus prieš 500 metų, artėjant į žemyną Cortez laivynui, indėnai išsigandę bėgo galvotrūkčiais. O vėliau kokios čia vyko žiaurios kovos šių dviejų skirtingų kultūrų! Taip lėtai besikeičiant vaizdams žemėje, mintyse skrido vaizdai žiaurios praeitės ir šių dienų tikrovės.

Netrukus pasirodė ir pirmieji Mexico City pastatai, kurie kaskart vis daugėjo, pripildydami platų horizontą ištisa pastatų jūra. Žemėje įvairiom spalvomis mirguliuojo 16 milijonų miesto panorama, kurią riboja kalnai ir horizonte dūmų bei dulkių juostos. Saulė jau buvo gerokai pakrypusi į vakarą, bet jos spinduliai dar žėrėjo dangoraižių stiklinėse sienose ir šioje milžiniškoje pastatų masėje atrodė lyg degantys žibintai. Lėktuvas labiau pakrypo ir artėjo prie miesto pastatų. Dabar buvo galima matyti net tamsius aukštų pastatų šešėlius,

kurie ilgom juostom dengė gatves ir žemesnių pastatų stogus.

Netrukus pasiekėm žemę. Išlipome į šiek tiek praretėjusi aukštumų orą, kurį kai kas iš bendrakeleivių tuoj pajuto savo ausyse. Mat Mexico City yra apie 7000 pėdų virš jūros lygio. Šalia skirtingo atmosferinio spaudimo sutikome čia ir žmones su skirtinga kalba, papročiais ir elgesiu. Visa aplinka čia dar kvėpavo Kalėdų laikotarpio atmosfera. Iš aerouosto vykome autobusu į viešbutį. Buvo skubos laikas, ir automobilių prikimštomis gatvėmis judėjimas slinko gana lėtai. "Ačiū Dievui, kad ne kiekvienas šiame mieste turi automobilį", prasitarė vadovas. Tikrai 16 mil. automobilių čia jokiu būdu netilptų. Gal šiek tiek judėjimą apsunkino ir Trijų Karalių išvakarės, nes daugelis tą vakarą važiuoja pirkti vaikams dovanų. Mat Trijų Karalių šventė čia skirta vaikams, ir Meksikoje paprotys tą dieną vaikams dalinti dovanas. Todėl gatvėse čia visur buvo galima pastebėti labai entuziastingą prekiaavimo nuotaiką, kurioje vyravo triukšmas ir spalvos. Stebėdami neįprastus miesto vaizdus, privažiavom ir vieną didžiųjų Mexico City gatvių Avenida Juarez, kurioje buvo mūsų viešbutis. Avenida Juarez laikoma šio miesto Brodvėjum, nes čia veikia daugelis kultūrinių įstaigų ir daug įvairiausių pramogų. Prasideda ji Francisco Madera vardu ir vėliau pereina į Avenida Juarez. O viešbutis "Del Prado", į kurį važiavome, buvo gana neblogame sektoriuje priešais nemažą Alameda parką. Visai netoli viešbučio, toj pačioj gatvės pusėj, 43 aukštų Torre Latinoamericana — Lotynų Amerikos pastatas ir gale parko priešingoj gatvės pusėj dailiųjų menų rūmai.

Atvykus į viešbutį, pirmiausiai mūsų dėmesį atkreipė priešais esantis Alameda parkas, kuris tą vakarą žėrėjo įvairių spalvų švieomis ir marga žmonių minia. Tad tuoj pat su savo kambario draugu išėjau pasidomėti, kas kitoj pusėj gatvės vyksta.

Nustebintas daugybės šviesų, gausybės spalvotų balionų ir džiūgaujancios žmonių minios, pastebėjau jog niekas pasaulyje ka-

lėdinio sezono metu neišlieja tiek jausmo ir spalvų kaip meksikiečiai. Nors tai jie ir patys pripažįsta, sakydami, kad Fiestas Traditionales metu jie elgiasi kaip pamišę ir tą 12 dienų laikotarpį išgyvena tiesiog gailiška dvasia. Taigi šis vakaras buvo pasakutinis prieš užbaigiant švenčių laikotarpį. Juk rytoj Dia de los Reyes, t.y. Trijų Karalių diena, ir linksmybės pasibaigs. Tad todėl čia visi su tokiu entuziazmu reiškia savo šventiškus ir net religinius jausmus. Štai parko pakraštyje eilė Kristaus gimimo prakartėlių su gyvais, barzdotais karaliais, gyvuliais ir piemenėliais; visi džiūgauja, fotografuojasi ir gieda kalėdines giesmes. Tačiau virš visų dominavo prekyautojai, kurie savo prekes buvo išdėlioję ant stalų, ant šaligatvių ir net ant savęs apkrovę nešiojo. Ir ko čia nebuvo! Įvairūs spalvingi keramikos dirbiniai, gyvulių ir paukščių figūros, kokių tik Nojus savo arkoje buvo priglaudęs. Be to, įvairūs virtuvės indai, mediniai šaukštai, samčiai bei meksikietiškos molinillos baltymams plakti ir t.t. Tačiau tarp visų prekių vyravo žaislai, dekoruoti vaikiška meksikiečio fantazija, bet gana meniška mintimi ir linksmų spalvų tonais. Reikia pasakyti, kad joks pasaulio kraštas negalėtų tiek žaislų patiekti, kaip Meksika. "Juguetes! Juguetes!" — dažnai girdėjosi šaukiant už prekystalio pardavėjų, kurie siūlė švilpynes, paukščių ir gyvulių spalvingas figūras. Ši spalvinga keramika, sakyčiau, tikras Meksikos liaudies dailininkų pasididžiavimas.

O kokios gausybės šio krašto valgių dengė stalus! Visi patiekalai buvo čia pat ir gaminami: vieni kepami, kiti verdami ant dujinių ar anglinių krosnelių. Žinoma, ragauti nesiryžiau, nes atrodė neįprasto skonio ir labai abejingos sanitarinės išvaizdos. O juoda, kaip ir pats katilas, verdanti enfrijolada ar entomatada vietiniams buvo puikus padažas mirkyti tortilas, kurias su pasigardžiovimu valgė seni ir jauni. Tad visus čia patirtus įspūdžius būtų sunku ir suminėti, nes meksikiečių gyvenimas įvairus ir spalvingas, kaip ir šio parko žiburiai. Grįžę į viešbutį, dar iš balkono gėrėjomės

Alameda parko spalvotom šviesom, tačiau jų gėstant nelaukėm.

Sekantį rytą pakilome gana anksti. Nutarėm su draugu prieš pusryčius dar kiek pasivaikščioti. Saulė jau buvo pakilusi virš miesto pastatų, ir mėlynas dangus dengė Meksikos sostinę. Tik horizonte dar matėsi sunkus dūmų ir dulkių sluoksnis, kuris šiame 16 mil. gyventojų mieste visiškai normalus reiškinys. Tačiau ryto oras buvo lengvas ir ryto saulės spinduliai jaukia šiluma lietė mūsų veidus. Gatvė buvo vėl pilna vertelgų, kurie, ant šaligatvio išdėstę savo prekes, įkyriai siūlė praeiviams. Ir vėl tie patys vakar matyti žaislai: spalvinga keramika ir melsvi safyro stiklai, kuriuose dabar žaidė ryto saulės spinduliai, lyg mus sveikindami ir linkėdami sėkmės šios dienos kelionėje po judrią ir dinamišką Meksikos sostinę. Tačiau ką nors pirkti nesusigundėm ir skubėjom atgal į viešbutį, nes 8,30 val. turi atvykti autobusas ir mūsų malonus gidas Jurgis, kuris šiandien supažindins mus su žymesnėmis šio miesto vietomis.

Nemanau, kad meksikiečiai labai punktualūs, bet autobusas ir mūsų vadovas atvyko laiku. Vykome tiesiai į El Zocalo aikštę, iš kurios pradėsime šios dienos apžvalginę kelionę po Meksikos sostinę. Rytas buvo gražus ir šiltas, gatvės atrodė švarios, o namai, saulės nudažyti pastelinėmis spalvomis, teikė visai miesto aplinkai gana jaukią atmosferą. Tik seni miesto pastatai, lyg amžių slegiami, pakrypę ir nuslinkę į lagūnų purvą, atrodo, laukia savo gyvenimo galo. Tuo tarpu naujieji dangoraižiai, tvirtai atsirėmę į uolos sluoksnį, degančiomis šviesomis žėrėjo ryto saulėje.

Privažiavome Zacolo aikštę, kuri, pagal pavadinimą, turėtų reikšti šio miesto pagrindą arba centrą, tačiau iš tikrųjų ji yra Meksikos sostinės širdis. Aikštėje domינוja katedra ir valdžios rūmai. Katedra laikoma antra savo dydžiu visame Amerikos kontinente; ji buvo pradėta statyti 1573 metais. Aztekų laikais čia stovėjusi Teocali šventykla, kuri 1521 metais buvo ispanų nugriauta. Ant šventyklos pamatų vėliau

buvo statoma katedra, ir jos statyba trukusi net 250 metų. Per tokį ilgą statymo laikotarpį, žinoma, pasikeitė ir atskirų dalių stiliai. Senosios dalies fasadas barokinis, o abu 52 metrų aukščio bokštai jau ryškūs neoklasicizmo atstovai.

Katedros vidus taip pat labai puošnus, ypač jo ornamentika labai primena Ispanijos katedras. Labiausiai artima ispaniškajam stiliui metalinė grotelė, kuri skiria vargonus ir chorą nuo likusios katedros dalies. Puošnumu čia kaip tik norėta išskirti ano meto Naujojo pasaulio turtingumą. Katedroje taip pat nemaža garsiųjų meistrų tapybos darbų, medžio drožinių bei aukso ir sidabro ornamentikos.

Rytinę Zocalo aikštės dalį užima didingi valdžios rūmai, meksikiečių dar vadinami Hidalgo varpais. Mat rūmuose patalpintas laisvės varpas, kuris čia atvežtas iš žinomo Meksikos laisvės kovotojo kun. M. Hidalgo parapijos. Nepriklausomybės dieną, rugsėjo 15, varpo skambėjimu, kasmet miesto gyventojams primenama šios šventės reikšmė. Rūmuose kadaise gyveno Hernan Cortez, o dabar čia reziduoja Meksikos prezidentas Miguel de Madrid.

Pastatas senas, statytas ant Montezumos (Moctezumos) rūmų pamatų. Prie kiemo vartų sutikome daug uniformuotų sargybinių, kurie saugo rūmus ir prezidentą. Erdvus keturkampis kiemas, apsuptas keturių aukštų rūmų arkadomis, labai primena maurų architektūros alkazarus. Iš kiemo užlipome į antrąjį aukštą, už kurio arkadų sienos paverstos tikra meno galerija. Visas sienas čia dengia garsaus Meksikos dailininko-muralisto Diego Rivera freskos. Šiam nepaprastai dideliui darbui dailininkas paskyręs net 16 kūrybinių metų, kur freskomis atvaizdavęs visą Meksikos istoriją. Tačiau tarp istorinių scenų čia nemaža įamžinta ir meksikiečių gyvenimo buities bei šios tautos civilizacijos plėtotės momentų.

Freskų menas po revoliucijos buvo Meksikoje labai išplitęs ir daugiausia skiriamas minioms. Revoliucinė valdžia tada gausiai freskomis dekoravo valdžios ir viešus pastatus, kaip mokyklas, auditorijas ir t.t.

Didžiulė Mexico City katedra.

Mexico City meno muziejus.

Dalis mūsų ekskursantų Meksikoje.

Mexico City. Chapultepec pilis ir paminklas Meksikos herojams.

Diego Rivera buvo vienas iš garsaus Meksikos dailininkų kolektyvo, kurie propagavo naujas mene idėjas ir modernųjį meną. Jo darbai daugiausia reiškėsi freskomis ir mozaika. Jo freskose, kurias matėm valdžios rūmuose, nors iš pirmo žvilgsnio jaučiasi daug naivumo ir indėniško meno atspalvio, tačiau stipri išraiška ir dekoratyvinė struktūra Riveros freskom suteikia daug gyvumo ir įtikinančios realybės.

Susipažinę su D. Riveros freskom, grįžome atgal į Zocalo aikštę, kurioje šalia rūmų, aikštės kampe, stovi įspūdinga žalvario skulptūra, primenanti Meksikos sostinės įsikūrimo istoriją.

1300 metais iš šiaurės vakarų į šią vietą atkeliavo karinga aztekų gentis ir įkūrė čia Tenochtitlan miestą, kuris vėliau tapo aztekų sostine. Mat dievai liepė aztekams statyti čia miestą, nes jie čia rado ant kaktuso nutūpusį erelį su gyvate snape. Aztekai, nieko nelaukdami, pradėjo tuojau Taxcoco ežero salose statyti miestą. Kolumbui pasiekus šį kontinentą, Tenochtitlan jau buvo išaugęs į didelį miestą, ir aztekų civilizacija klestėjo plačioje imperatoriaus Montezumos šaly. Tačiau ispanams užkariavus aztekus, Tenochtitlano miestas buvo sunaikintas, šventovės išgriautos ir ant miesto griuvėsių buvo statomi rūmai naujiems valdovams.

O aztekų erelis su gyvate snape liko šio miesto simboliu ir Meksikos valstybės herbui. Įspūdinga erelio ir gyvatės skulptūra ir dabar puošia rytinį Zocalo aikštės kampą.

Iš šios aikštės vykome toliau rožinės spalvos zonos gatvėmis iki netolimos Paseo de la Reforma, kuri laikoma šio miesto Champs-Elysees. Tai tikrai viena gražiausių Mexico City gatvių su daugybe istorinių paminklų, gėlynų ir stilingų pastatų. Joje daugybė prabangių krautuvių, bankų, kinų, viešbučių, kelionių biurų ir lėktuvų bendrovių. Sakoma, kad ši gatvė pravesta karaliaus Maksimilijono įsakymu, kad jis galėtų trumpiausiu keliu pasiekti miesto centrą ir Chapultepec parką. Šios gatvės ir Insurgentes gatvių sankryžoje iškyla didingas paskutiniojo aztekų karaliaus Cuauhte-

moco paminklas. Kiek toliau kitas paminklas skirtas paminėti Meksikos nepriklausomybei. Meksikiečiai jį paprastai vadina "el angel", nes šio paminklo 45 m koloną puošia paausiuota moters skulptūra, kuri, saulės nušviesta, atrodo lyg angelas. Prie kolonos pagrindo didžiulės skulptūros laisvės kovotojų: Hidalgo ir Guerrero.

Paseo de la Reforma prasideda senoje miesto dalyje, vadinamoje Tlaltelolco. Kadaise šioje vietoje, dar egzistuojant Tenochtitlano miestui, veikė didelė prekyvietė ir, kaip kronikininkas Bernai Diaz del Castillo rašo, čia buvo galima pirkti kiek norint vergų, kuriuos čia atveždavo portugalai iš Gvinėjos. Tačiau dabar toje miesto dalyje yra garsioji Plaza de las Tres Culturas — Trijų kultūrų aikštė su dar likusiom aztekų kultūros liekanom. Mat šioje vietoje vyko paskutinis lemiamas aztekų ir ispanų mūšis, kuris išsprendė šių dviejų kultūrų likimą. Šiam istoriniam įvykiui prisiminti varinėj lentelėj įrašyti šie žodžiai: "Šioj lemiamoj kovoj nebuvo nei laimėtojų, nei pralaimėjusių, o tik skausmuose gimstanti meksikiečių rasė". Tad meksikiečiai šiandien save ir laiko atskira rase ar tauta. Gyventojų dauguma ispanų kalbą laiko tik antrąja ir tvirtina, kad tik maža dalis jų yra grynai europiečių kilmės. Tautos pagrindą sudaro aztekai, nahuatai, majai, zapotekai, mazaitekai ir kt.

Trijų kultūrų aikštė labai charakteringa Meksikai, nes ji kartu simbolizuoja ir tris šio krašto epochas, kurios taip lemiamai paveikė jų kultūrą ir gyvenimą. Pirmoji epocha — aztekų-indėnų, antroji — kolonialinis periodas ir trečioji — 20-tas amžius. Šią pirmąją aiškiai liudija aztekų šventovės, piramidės bei kitų didelių statybų liekanos, antrąją — barokas ir krikščionybė, o trečiąją — naujoji miesto statyba, kuri ypač ryški didelių gyvenamųjų blokų architektūroje. Šiuos esame matę, vykdami į senamiesčio didžiulę suvenyrų prekybą. Kaip gidas pastebėjo, šį pastatų kompleksą sudaro 50 butnamių su 12000 butų, kuriuos architektas Mario Pani simetriškai išvedęs su senąja šventykla. Iš Paseo de la Reforma

autobusas pasuko į Chapultepec parką, nes šiaurinė jos dalis eina per patį parką.

Parkas užima didelį 50 akrų plotą, ir šio miesto gyventojams yra vienintelė žalia oazė, kurioje gali atsigaivinti, nutolę nuo miesto dūmų, triukšmo, karščio ir miesto monotoniškos aplinkos. Mexico City gyventojams šis parkas tolygiai reikšmingas, kaip londoniečiams Hyde parkas, ar Madrido gyventojams Retiro parkas. Todėl čia savaitgaliais ir susirenka apie 1/2 milijono šio miesto gyventojų. Ši vieta jau ir aztekų laikais buvo žinoma, nes pavadinimas *jų* kalba reiškia žiogų aukštumą.

Šalia natūralios gamtos ir gražių pavėsingų alėjų bei gėlynų, tvenkinių ir paviljonų, yra taip pat daug vietos skiriama ir sportui. Ypač vandens sportui, gimnastikai ir įvairiems žaidimams. Parkas visada pilnas žmonių, tarp kurių, žinoma, netrūksta ir vertelgų su dideliais telkiniais spalvotų balionų. Parke daug įvairiausių medžių, žydinčių krūmų ir dekoratyvinių subtropinių augalų. Tarp didelių jakarandų ir žydinčių bougainvilijų iškyla ir didesni architektūriniai pastatai, kaip istorinio muziejaus rūmai ir kt. Esama net tokių senų medžių, po kuriais, sakoma, Montezuma pokyliavęs.

Iš parko važiuojame toliau per gražias aukštumas su dekoratyvine šio krašto augmenija ir ištaigingom vilom. Tai nelyginant Hollywoodo Beverly Hills rajonas. Čia taip pat gyvena daugelis kino ir teatro žvaigždžių bei miesto aristokratija.

Taip maloniu žavesiu slinko saulėta popietė ir vis įdomesni, spalvingesni vaizdai džiugino mūsų akis. Netrukus sustojome prie kito šio miesto kultūros ir prabangos objekto — Meksikos antropologinio muziejaus. Dalis mūsų kursantų išlipo ir ėjo į muziejų, kiti vyko autobusu į viešbutį, nes su pakelyje įgytais pirkiniais nebuvo patogų vaikščioti po muziejų.

Grįžęs į viešbutį, palikau savo pirkinius ir, nieko nelaukdamas, skubėjau į artimiausią autobuso sustojimo vietą vykti į muziejų. Sutikau čia ir dvi bendrakeleives, kurias įtikinau kartu vykti į muziejų, nes tokią žymią kultūrinę šio miesto įstaigą reiktų bū-

Mexico City. Paminklas indėnų vadui Cuauhtemoc.

tinai aplankyti. Tad važiuojame autobusu gražiom saulės nušviestom Mexico City gatvėmis apie 20 minučių. Judėjimas popietės gatvėmis vyko be ypatingų trukdymų. Išlipome prie jau anksčiau matytos simbolinės muziejaus skulptūros, kuri čia jakarandų medžių pavėsyje sutinka muziejaus lankytojus. Tai imponuojanti, rūstaus aztekų lietaus dievo Tlaloc skulptūra, iškalta iš juodos vulkaninės uolos, 7 metrų aukščio ir sverianti 170 tonų. Prieš muziejų didžiulė aikštė, kiek toliau pakilesnėj terasoje muziejaus pastatas. Modernus, didelis pastatas labai įdomus architektūrine forma ir statybinių medžiagų kombinacija, kur sutelkta daug betono, marmuro, stiklo ir sintetinių medžiagų.

Sakyčiau, kad muziejus turėtų būti kiekvieno turistų pirmąjį lankymo vietą. Mu-

ziejaus viduje labai logiškai išplanuotos salės ir skoningai išdėstyti eksponatai, taip kad lankytojas nenuobodžia, bet labai imponuojančiai supažindinamas su Meksikos praeitimi. Žinoma, šią popietę nebuvo galimybės viską pamatyti ir įvertinti. Norint kiek daugiau susipažinti su muziejumi, reiktų bent ištisą dieną pašvęsti. Daugumas archeologinių radinių siekia toli prieš Kolumbo laikus. Tačiau, jei muziejus ir būtų tuščias, būtų verta bent jo architektūra pasigėrėti. Tik įžengus į muziejaus kiemą, pirmas žvilgsnis užkliūva už milžiniško "skėčio", kuris dengia visą muziejaus kiemą. Jis iškeltas 15 metrų ir uždengia 4428 kv.m. kiemo, o sveria 1600 tonų. Taigi reikia įsivaizduoti, kad šis milžiniškas svoris laikomas centre vienos kolonos. Ir pati kolona įdomi savo mitologiniais reljefais, per kuriuos žiedine forma iš viršaus teka vandens srovė.

Apatiniame muziejaus aukšte yra 12 salių, kurios skirtos archeologiniams radiniams iš įvairių Meksikos vietovių. Pažymėtinos yra Teotihuacano ir Mexica salės. Pastaroji, tarp saugojančių iškasėnų, išsiskiria tiesiog baimę sukeliančia karo dievo motinos Coatlicue statula. Čia pat didelis 24 tonų aztekų kalendorius, kuris laikomas neoficialiu Meksikos simboliu. Tai Montezumos laikmečio kūrinys, kuriame sudėtos visos ano meto astronominės žinios. Toliau Maya genčiai skirta salė taip pat labai gausi iškasenomis iš šios tautos paslaptingos civilizacijos laikmečio. Kitose salėse ištisi indėnų kaimai ir gyvenviečių maketai, kurie nepaprastai vaizdingai nušviečia visą indėnams priklaususią teritoriją. Per daugelį šių salių galėjome dar ilgai keliauti, tačiau popietę slinko į vakarą, ir mano bendrakeleivės jau ragino grįžti į viešbutį, nes šį vakarą buvo taip pat numatyta įdomi programa, t.y. susipažinti su Mexico City naktiniu gyvenimu arba pažinti "sabor mexicana" — kas tikrai yra meksikietiška.

■ JAV anglikonas Dale Vree, "New Oxford Review" redaktorius, tapo katalikas drauge su savo žmona.

RŪKYTI — NAIKINTI SVEIKATĄ

DR. JUOZAS KRIAUCIŪNAS

Rūkyti žmogus pradėjo nuo to laiko, kai išmoko naudoti ugnį. Rūkymui naudojo įvairių augalų lapus, gal tik atsitiktinai — tabaką. Žmogus tada rūkė ne dėl paties rūkymo, bet dėl reikalo. Alkanas rūkė, kad numalšintų alkį. Primityvių žmonių genties žynys rūkė, arba kitam davė rūkyti, tam tikrų augalų lapus, kurie turėjo sąmonę veikiančių medžiagų, iššaukiančių klaidę, kad iš to pranašautų ateitį. Žynys rūkė ar ligoniui davė rūkyti, kad nubaidytų piktas dvasias ir ligonis pasveiktų. Rūkė genties vyresnieji, susirinkę pasitarimui, nes tikėjo, kad rūkymas ir dūmai juos riša ir teikia išminties. Prieš kelias dešimtis metų buvo gaminamos cigaretės iš stramonium augalo lapų, kurias rūkant, buvo galima palengvinti astmos priepuolius. (Dabar tam reikalui turime geresnių vaistų). Rūkė žmogus ir dėl daugelio kitų priežasčių, bet pavyzdžiams užteks ir duotųjų.

Artimuosiuose Rytuose ir Indijoje per šimtmečius buvo rūkoma opiumo turinčios medžiagos. Šis rūkymas ten atėjo iš Kinijos. Tik ten naudojo ne cigaretę, suktinę ar cigarą, bet ant žemės pastatomą uždengtą indą, prie kurio buvo prijungti keli ilgi vamzdeliai, per kuriuos traukdavo rūkomos medžiagos dūmus su opiumu ligi apsvaigimo, ligi visko užmiršimo, ligi sąmonės praradimo, lyg įsivaizduoto nirvanos stovio pasiekimo. Galbūt ir Buda, šio stovio žmonėse prisižiūrėjęs, sukūrė savo žmogaus laimės filosofiją — nirvanos būtį.

Amerikos kontinente indėnai jau seniai žinojo tabaką ir jį rūkė. Ir ne tik ceremonijas atlikdami. Kolumbui atradus Ameriką, po to buvusių ekspedicijų nariai išmoko rūkyti nuo indėnų ir tą "mokslą" parvežė Europon. Rūkoriai norėjo pasirodyti ir skirtis nuo kitų, dėl to rūkymas plito. Su imigrantais europiečiais rūkymas atėjo į šį kraštą, taip pat ir visur kitur, kur europiečiai apsistojo.

Dabar, kai kalbama apie rūkymą, niekam nekylo jokių abejonių, kad tai yra tabako rūkymas. Tiesa, neseniai išpaikęs jaunimas ir mažai atsakomybės jaučiantieji arba norintieji atsakomybę užmiršti pradėjo rūkyti ir kitokias medžiagas: kanapes, opiumą ir pan. Šiuo siekiama kasdienybės užmiršimo, malonumo, pasitenkinimo, lytinio žadinimo, agresyvumo, kartais ramybės ir pan.

Rūkyti pradedama: 1. Daug jaunų žmonių, kad įrodytų savo "vyriškumą"; 2. Neturį ką veikti žmonės, nes tai užsiėmimas; 3. Nervingi žmonės, nes stengiasi sumažinti įtampą; 4. Dėl sugestijos, nes "kiti rūko, kodėl aš negaliu?"; 5. Sumažinti apetitą; 6. Pasirodyti kitokiam, negu dauguma. Visos tos priežastys labai jau nereikšmingos, jų yra ir daugiau, bet jos reikšmingos rūkyti pradedančiam, bent jie taip mano.

Rūkymui pasirinktas tabakas, nes jis turi nikotino. Nikotinas yra stiprus nuodas, kurio lašas užmuša arklį, bet mažais kiekiais jis žmogaus organizmo neblogai toleruojamas. Bėda, kad prie jo priprantama ir įprantama (habit forming). Tą įpratimą nutraukti labai sunku. Patekęs į organizmą nikotinas neutralizuojamas, naikinamas. Tam reikia nuo keliolikos minučių ligi kelių valandų laiko. Į nikotiną įpratęs organizmas reikalaute reikalauja papildyti sunaikintą nikotiną (dependency). Dėl to rūkoma dažnai, neužtenka užsirūkyti tik 2 - 3 kartus per dieną. Jei organizmas įpratimas į aukštą nikotino koncentraciją jame, tai reikalauja rūkymo be pertraukos, jei į neaukštą — tai užtenka rūkyti kas 2-3 valandas ar pan.

RŪKYMAS KENKIA SVEIKATAI

Nikotino veikimas į organizmą yra daugiopas ir besikeičiantis. Neįpratęs į nikotiną organizmą jis pradžioje jaudina: pakyla kraujo spaudimas, padidėja nerviškumas, pagreiteja širdies plakimas, trūkčioja raumenys, piktina, net iššaukia vėmimą ir pan. Bet jis, toliau veikdamas, organizmą ramina, gali narkotizuoti ir sukelti trumpą poilsio ir miego norą.

Tačiau nikotinas turi organizmui kenkiančių savybių. Jis kenkia smegenų ir nervų ląstelėms, ypač joms augant jaunuose. Dėl to nemažai nėštumo metu stipriai rūkančių moterų kūdikių gimsta su smegenų, nugaros smegenų ar kitais nervų pakenkimais ir defektais. Suaugusiuose nervų pakenkimai nėra žymūs. Nikotinas taip pat veikia į arterijų, ypač mažųjų, vidaus sienes. Jis vidaus sienelių padengimą sužaloja, iššaukia opeles, kurios gydomos traukiasi ir siaurina arteriją. Gali ir visai užtraukti arteriją. Arterijų pakenkimas gali iššaukti apopleksiją, širdies ataką, inkstų kraujavimą ir kitas negeroves. Žinoma, arterijų sienelių pakenkimo vyksmui turi reikšmės ir kiti dalykai: aukšta cholesterolio, trigliceridų koncentracija kraujyje ir kita. Nikotinas arterijų sienelių pakenkimą gali pradėti, pagreitinti ir pabloginti.

Rūkymas kenkia organizmui ne tik tabako nikotinu, bet ir kitais būdais: 1. Smilkdamas tabakas ar ir kitos medžiagos gamina daug smalkių (CO), kurios su dūmais patenka į burną ir plaučius. Smalkės labai greitai pereina organų gleivinę, ypač plaučiuose, ir noriai jungiasi su kraujo hemoglobinu, raudonųjų kraujo kūnelių medžiaga, sudarydamos nelengvai atskiriamą junginį — karbhemoglobiną. Hemoglobinas skirtas deguoniui (O²) priimti plaučiuose ir išnešioti po visą organizmą. Susijungęs su smalkėmis hemoglobinas negali paimti deguonies, ir tai valandų valandomis. Organizmo audiniai, negaudami deguonies, pradeda trokšti. Ypač tai žymu jautresniuose audiniuose: smegenyse, širdyje. Tas žmoguje iššaukia svaigimą, galvos skaudėjimą, silpnumą ir fizinį didesnio ar mažesnio laipsnio nepajėgumą, darbingumo sumažėjimą; 2. Organizmui kenkia dūmuose esančios dervos. Kai kurios jų, ypač nuolat tęsiant rūkymą, gali būti vėžio priežastis. Rūkančiuose gerklų ir plaučių vėžys yra daug dažnesnis negu nerūkančiuose. Dervos, nuryjamos su seilėmis, gali iššaukti skilvio žaizdas ir vėžį. O rūkalų dervos ir dūmai jaudina burnos, gerklų ir plaučių gleivines, nuo to chroniniai gerklų, nosies

ir bronchų uždegimai. Pajuosta ir dantys, nes dūmai ir dervos įtraukiamos į dantų audinį; 3. Tabakas turi ir kitokių kenksmingų medžiagų, nes jį auginant reikia chemikalais apsaugoti nuo kenkėjų. Chemikalai dažnai turi arseniko ar kitų kenksmingų medžiagų, kurios su dūmais pakliūva į žmogaus organizmą. Neužmirštinas ir ekonominis nuostolis. Rūkantysis perka rūkalus, degtukus. Vieną dėžutę per dieną surūkančiam reikia išleisti apie 1 dolerį per dieną, 365 dol. per metus, o daugiau rūkančiam daug didesnę sumą. Atmintina ir rūkymo atnešamos nelaimės: rūbų pradeginimas, namų sudeginimas ir pan. Kiek gero būtų galima padaryti, tas rūkymo išlaidas geram tikslui sunaudojant? O kokie nuostoliai rūkančiųjų šeimos nariams, kai rūkoriaus apserga vėžiu, gauna paralyžių ar širdies ataką? Kokie nuostoliai visuomenei, kuri tuo sergančiu turi rūpintis, o jam mirus, rūpintis jo šeimos nariais? Apskaičiuota, kad JAV-se rūkymas nuvaro į kapus 170 tūkstančių žmonių per metus!

NELENGVA MESTI RŪKYMĄ

Visi daugiau ar mažiau žino, taip pat ir rūkantieji, kad rūkymas kenkia, bet vis tiek rūko. Dažnas mėgino ar mėgina rūkyti nustoti, bet nedaugeliui tai pavyksta. Kodėl? Nustoti rūkyti reikia labai stipraus pasiryžimo ir valios, nes reikia nugalėti du rūkymo išugdytus dalykus: paprotį (habit) ir įprotį (dependency). Papročiui nugalėti reikia ilgo laiko, įpročiui — trumpesnio, bet labiau sukaupito pasiryžimo ir valios. Įpročiui (dependency) nugalėti užtenka 11 - 14 dienų nuo rūkymo nustojimo, nes per 10 dienų organizmas pripranta apsieiti be nikotino. Kartoju, nutraukti įprotį reikia labai sukaupiti valią. Papročiui nugalėti ir jį pakeisti kitu reikia kelių ar keleto savaičių, net keleto mėnesių, bet tai nereikalauja didelio susikaupimo ir ypatingų valios pastangų. Dėl papratimo ranka ieško nesąmoningai kišenėje rūkalų, burna pasigenda čiulpimo, pasikalbėjimo metu ar poilsio laiku pasigendama užsirūkymui skirtų pertraukėlių, pajuntamas nepatogumas, kad

neturima rūkalų pavaišinti svečių ir pan. Visa tai rūkymą metusiam teikia lyg pasimetimo jausmą, bent pradžioje.

Žinant rūkymo kenksmingumą ir rūkoriaiui nustoti rūkyti sunkumus, kiekvienas protingas žmogus neturėtų pradėti rūkyti, o rūkantysis — nustoti rūkyti. Mesti rūkymą pareikalauja daug valios, bent pirmąsias dvi savaites. Tikrai pasiryžus, tai įveikiama. Tiesa, yra siūlomos ir kai kurios rūkymo nustojimą lengvinančios priemonės, bet jokios priemonės be tvirto pasiryžimo nieko nepadės. Kai kuriems tos priemonės rūkymą mesti palengvina, bet kiekvienam tos priemonės kitokios. Kai kam padeda tabletės prieš rūkymą, kitam — citrinos sunkos lašeliai ar saldainiai, dar kitam čiulpiamoji guma, maltų pipirų palaižymas ir kita.

Pavyzdžiu ir rūkymo kenksmingumo paaikškinimais įtaigokime jaunuolius, kad rūkyti nepradėtų, o rūkančius — kad rūkyti nustotų; taip būsime sveikesni, darbingesni, o ir valią užgrūdinsime. Numatytais rūkymui išleisti pinigais daug gero padarysime.

■ Čikagos universitetui rašytojas kun. Andrew Greeley paaukojo 850.000 dolerių, kuriuos įneš per trejus metus. Tada tas fondas paaugs iki 1.250.000 dol. ir tuo būdu bus įsteigta katalikų studijų katedra.

■ Popiežius Jonas Paulius II audiencijoje priėmė 800 amerikiečių karių, lėktuvnešio "Kennedy" įgulos narių. Juos pagyrė už taikos ieškojimą Libane.

■ Seattle mieste į katedros kleboniją buvo įmestos dvi padegamosios bombos. Nuostolių padaryta apie 4.700 dol.

■ Vatikanas nuo 1979 m. stengėsi padėti išspręsti sienų ginčą tarp Čilės ir Argentinos, tarp kurių buvo pavojinga įtampa, grėsusi konfliktu. Vatikano atstovams pasisekė rasti išeitį draugiškam abiejų šalių sprendimui sudaryti.

■ JAV Sveikatos ir žmonių patarnavimų sekretorė Margaret Heckler paskelbė taisyklę, kad jei gimsta invalidas vaikas ir kyla klausimas, ar gelbėti jo gyvybę, ar leisti naujagimiui mirti, tą reiką turi kiekvienu atveju spręsti speciali ligoninėse sudaryta Vaikų globojimo įvertinimo komisija.

Jis apvyklė mano vienuolišką meilę (IV)

Vytautas Kasniūnas

Nakties tyluma lauke, kambaryje, širdyje. Vienuolės Janinos pasakojimai atskleidė tiek daug kito, nepatirto, nežinomo pasaulio vaizdų, išgyvenimų. Retkarčiais praslenka gatve žybtelėjusios automobilių šviesos. Pro kitą didelį langą į kiemo pusę matau mėnulio pilnatį, žvaigždėtą dangų. Mane apgaubia dieviška ramybė, užmerkiu akis, lyg norėdamas paslėpti išgyventas džiaugsmingas ir laimingas valandas. Įslenku mintimis į tamsius vienuolyno koridorius, kur šaltuose kambariuose skamba rožančiaus žodžiai, skleidžiantys vidinę šilimą.. Kad taip galėčiau išgyventi nors keletą laimingų minučių, kaip, Janinos pasakojimu, išgyveno Teresėlė... Sekundės vijosi tylos minutes...

Krūptelėjau, sukukavus laikrodžio gegutei kukū, kukū... Tik dabar išgirdau švytuoklės tik tak, tik tak taksėjimus. Toks pat didelis laikrodys su dviem sunkiais svambalais, kaip tėvų namuose. .. Nemačiau, kaip, virtuvėje suplovus indus, į kambarį įėjo buvusi vienuolė Janina. Ji sėdėjo minkštasuolyje, susiėmusi rankomis galvą. "Pavargo, — pagalvojau, — tegu snūsteli minutę, tegu..."

Rodos, staiga sugirgždėjo storos vienuolyno kambario durys, ir aš išgirdau duslų balsą:

— Kardinolas Mercier pataria dienos laikotarpiu penkias minutes giliai, labai giliai susikaupti, užmerkti akis, kad nematytum aplinkos ir iš jos išsijungtum. Reikia išjungti visus kitus jutimus, kad negirdėtum, negalvotum, kad atsiduotum Šventajai Dvasiai ir su ja kalbėtum, prašytum šviesos, tiesos, palaimos...

Tylu... tylu... Juda laikrodžio švytuoklė, bet jos taksėjimų negirdžiu. Užsimerkiu. .. bandau išgyventi Janinos patarimą. ..

— Aš įstojau į vienuolyną, kur vadovavo iš Vokietijos atvažiavusios vienuolės, — pradėjo pasakoti Janina. — Jos prižiūrėjo privačios gimnazijos bendrabutį. Jos mokėjo ir prancūziškai. Brolis kunigas patarė jas pasirinkti, nes ten galėsiu geriau išmokti vokiečių ir prancūzų kalbas, kas man ateityje bus reikalinga, nes svajoju įsijungti į misijų darbą. Be to, vyresnioji mokėjo ispaniškai ir pažadėjo man padėti mokytis ir ispanų kalbos. Vienuolės buvo misijonierės.

— Apie tas vienuoles daug girdėjau, nes viena mano tolimesnė giminaitė gyveno jų tvarkomame bendrabutyje, — įsiterpiau į jos pasakojimą.

— Lietuvoje ilgai negyvenau, nes, broliui padedant, išvykau į Vokietiją, paskiau į Belgiją, o iš ten į Italiją. Netrukus prasidėjo karas, Lietuvą okupavo komunistai. Aš baigiau gailėstingųjų seserų mokyklą. Kai Lietuvą okupavo vokiečiai, sužinojau, kad mano tėvus, jų brolius ir seseris išvežė į Sibirą. Aš turėjau vykti į tėviškę tvarkyti ūkio reikalų ir globoti mažamečių giminaičių. Kol gavau visus reikalingus leidimus, gana ilgai užtruko.

— Tai tada atsisveikinai su vienuolynu? Ar nebuvo sunku apsispręsti?

— Labai sunku buvo apsispręsti, labai sunku... Bet aš buvau labai reikalinga tėviškei, saviesiems. Tėvų ūkis buvo didelis, pavyzdingas. O labiausiai aš buvau reikalinga dėdžių ir tetų mažamečiams vaikams, kurie trėmimo metu stovyklavo Palangoje, kai tėvus išvežė į Sibirą. Niekados nemaniau, kad aš kada nors būsiu "buvusi vienuolė", niekados. Aš padėjau į spintą vie-

nuolės drabužius, bet įžadai liko gyvi širdyje.

— Nepagalvojai apie Andrių? Ar tu. ...

— Mielasis! — ji pertraukė mano klausimą, neleidusi baigti sakinio. Ji atsistojo ir ėmė vaikščioti po kambarį. Mačiau, kaip jos kaktoje susiraizgė raukšlėlė. Ji susiėmė rankomis galvą ir sako: — Tu persiėmė amerikiečių žurnalistų dvasia ir klausimus kerti iš peties, kaip jankis...

— Susitikimo pradžioje aš tau sakiau, kad būsiu lyg tardytojas, lyg tavo nuodėmklausys. ...

— Nuodėmklausiai įsigyvena į nuodėmių išpažinęją, jie klausimais išryškina tavę, išgauna atsakymų pilnumą. Kai aš tau pasakojau apie šv. Teresėlę, apie rastus pinigų, kurie rišosi su mano malda, su lauktomis "numestomis rožėmis iš dangaus", tai tu, lyg mane pajuokdamas, pasakei: "Išmokyk ir mane melstis, o rastus pinigų pasidalsim".

— Atsiprašau, Janina, jei aš tave užgavau, bet toks jau mano įpratimas pasikalbėjimuose, sakyčiau, dešimtmečiais įsigyvenęs. Tikėdamas pasakojamais žodžiais, tą tikėjimą noriu patvirtinti klausimais, lyg netikėčiau, ką girdžiu, dar kito spalvingesnio paaiškinimo laukdamas. Kai tu pasakojai apie šv. Teresėlę, aš tada prisiminiau, ką kartą rašė Jonas Mekas apie tą šventąją, kai jis, Niujorke laiptais lipdamas į vieną bažnyčią, staiga prieš akis pamatė gražų rožės žiedą, kurio anksčiau nematė. Apsidairęs jis pamatė ant laiptų sėdintį senuką elgetą, daugiau nieko. Paėmęs rožės žiedą, jis pagalvojo apie Teresėlės pasakymą, kad ji iš dangaus bers "rožes", pasiūsianti žemei "rožių lietu". Teresėlės pasakymas apie rožes simbolizuoja dangiškas malones. Sulyginęs tada tuos du pasakojimus, norėjau dar daugiau iš tavęs išgirsti.

— Juokdary, tu neturi atsiprašinėti, nes manęs neužgavai. Aš esu žemaitiškai atvira, tad nesislepiu už žodžių, o tu aukštaitiškai nekantrus, skubus, žurnalistiškai knislus, mėgstantis viską labai giliai tyrinėti. Kai tu staiga pertraukei mano pasakojimą ir priminei Andrių, supratau, kad nori pasiknaisi

sioti po mano meilės jausmus. Pagalvojai, kad tas sugrįžimas gal surištas su Andriumi. Pasiskubinai — prisipažink!

— Atrodo, kad abudu pasiskubinom, ir džiaugiuosi, kad išsiaiškinom. Ar ne?

— Aš tau buvau sakiusi, kad jaunystėje Andrių labai mylėjau, jis buvo mano pirmoji ir paskutinioji meilė. Bet, priimdama vienuolės įžadus, išsižadėdama daug žemiškų dalykų, išsižadėjau ir žemiškomis gėrybėmis jungiamos meilės. Liko tik draugiška, dvasinė artimo meilė. Aš prisimindavau jį tik maldose, kartais kovodama su praeities prisiminimų mintimis. Mano paaukota sužadėtiniui Kristui meilė buvo graži, kilni, maloni ir stipri. Būdama jo sužieduotinė, aš buvau labai laiminga, nepaprastai laiminga. Su Teresėle galiu džiaugsmingai pasakyti: "Aš nesigailiu, atsidavusi Kristaus meilei". Aš įstojau į vienuolyną, Dievui nurodžius, Jam paruošus manąjį gyvenimo kelią, tad Jo meilėje norėjau pasilikti.

— Ar tu su Andriumi susitikai Lietuvoje? — suabejojęs paklausiau. — Ar galiu tave paklausti? — pasakiau jau drąsiau.

— Vis mėgini krėsti juokus, — ji garsiai nusijuokė. — Aš sužinojau, kad jis tarnauja mūsų savisaugos dalinių kariuomenėje, nes buvo mobilizuotas kaip atsargos karininkas. Tada pradėjau jo ieškoti, nes man buvo reikalingi drąsūs vyrai, geriausia su karių uniformomis, kurie galėtų nugalėti maistą į Vokietiją ten gyvenančioms ir beveik badaujančioms vienuolėms. Aš jau buvau padariusi kelias tokias išvykas. Pagaliau sužinojau, kad Andrius fronte buvo lengvai sužeistas ir guli vienoje Vilniaus ligoninėje. Aš jį ten aplankiau. Mano reikaluose jis daug padėjo. Turėdamas ryšius su pagrindiniu, surado vyrus, kurie nugalėdavo į Vokietiją maisto, o iš vienuolių atveždavo įvairių pagrindžio spaudai reikalingų dalykų, vaistų. Užbėgdama už akių tavo smalsumui ir kaip iešmas smailiam klausimui, pasakysiu, kad nuo pirmo susitikimo ir vėliau aš iš jo girdėjau meilės prisipažinimo tiradas. Prisipažino klydęs, gailėjosi už padarytas klaidas, prašė atleidimo, ir žodžiai skendo maldavimuose.

— Na, ir?.. — vos, vos iššvokščiau.

— Na, ir. .. be klaustukų, — mirktelėjusi akim atsakė. — Aš prašiau jį, jei nenori nutraukti draugystės, su manim turi elgtis, kaip su vienuole. Taip ir baigėsi mudviejų draugystė Lietuvoje.

— O kur baigėsi tavo paskutinis dramos veiksmas?

— Dar buvo trys veiksmo paveikslai. Bėgdama nuo komunistų į vakarus, aš jį susitikau Rytprūsiuose. Išvažiavau iš tėviškės dviejų arklių vežimu, pilnu ūkiškų gėrybių. Iš kelių kaimų gyventojų sudarėme ilgą gurguolę. Vienoje vietoje pakelėje sustojus, patyrėme, kad netoli lietuvių savisaugos dalinys kasa apkasus. Mūsų tarpe esančios kelios šeimos ieškojo savo mobilizuotų vaikų, giminaičių. Radome karininką Andrių. Rusai artėjo, ir Andrius su vienu savo draugu nutarė pabėgti iš kariuomenės. Mes jam parūpinome civilinius drabužius, o su mumis važiuojęs valsčiaus viršaitis — reikalingus dokumentus. Po poros dienų mūsų gurguolę, kurią lydėjo keli išsklaidyto vokiečių dalinio kariai, užpuolė rusų lėktuvai. Vieną vokiečių užmušė, kelis mūsiškius, o labiausiai Andrių, sužeidė. Aš, būdama gailestingoji sesuo, puoliau padėti sužeistiesiems. Netrukus mus pasivijo vokiečių dalinys. Andrių nugabenome į netoliese buvusius ūkininko namus. Radome dukrą ir motiną. Jos mielai priėmė Andrių, pažadėdamos globą. Dar mielesnės pasidarė, kai davėme gėrybių ir pinigų, kurių mūsų gurguolės ūkininkai turėjo kaip šieno. Mums susitvarkius, atėjo vokiečių karys, manęs ieškodamas. Kažkas jiems išplepėjo, kad esu gailestingoji sesuo. Jie prašė mano pagalbos sužeistiems kariams. Taip pat prašė, kad aš juos palydėčiau į netoliese miestelyje esančią ligoninę. Man besikalbant su kariais, susidūrė akys su Andriaus žvilgsniu.

— Andriau, aš tuoj sugrįšiu pas tave, — pasakiau jam, lyg paryškindama to žvilgsnio reikšmę.

— Tu nesugrįši, Janina, nesugrįši, — atsakė jis labai liūdnu balsu.

— Aš myliu tave, myliu gilia vienuoliška meile, — pasakiau, pribėgusi prie jo ir

priglaudusi žandą. — V i e n u o l i š k a ,

— ištesdama raides, pakartoju.

— Aš amžinai mylėsiu tave, — jis pamojavo ranka. — Aš tau prižadu savo vienuolišką tyrą meilę. . .

— Aš išbėgau iš namų, paskendusi ašaroje. Kai nuvažiavome į miestelio ligoninę, ją tuo laiku kėlė į kitą didesnę miestą. Privertė ir mane su jais važiuoti. Jokie išsiskinėjimai negelbėjo. "Krieg" — ir viskas! Nebūtų gelbėjęs ir mano sugalvotas melas, kad aš ištekėjusi, palikusi vyrą, vaikus. Iš atvirų žemaičių jie viską sužinojo apie mane. Tai toks galas paskutinio veiksmo, pirmo paveikslo. Vėl pabrėžiu tau, kad pasakyti mano žodžiai apie meilę buvo vienuoliški.

— Bet ir jis gražiai su tavimi atsisveikino, pasakydamas, kad tave mylės "vienuoliškai tyra meile". Tai prasmingas draugiškumo apvainikavimas, tai gražiausi meilės himno žodžiai, skambą vyro lūpose.

Janina staiga mostelėjo rankomis, lyg su savimi kalbėdama, atsistojo ir ėmė vaikščioti. Jos lengvi, grakštūs žingsniai sulinko, lyg nešant ant pečių sunkų kryžių. Mėginant ištarti žodį, drebėjo lūpos. "Ką aš dabar negerai pasakiau?" — pagalvoju.

— Ak jūs, vyrai, vyrai! — ji priėjusi padėjo rankas ant mano pečių. — Jūs meilės himno kūrėjai... Tiek to! Grįšiu prie dramos paskutinio veiksmo antro paveikslo. Vokiečių kariai mane vežėsi tolyn į vakarus, nes jų sužeistiems kariams trūko gydytojų, gailestingų seserų. "Krieg! Dienst! Krieg! Dienst!" — šaukė man visais balsais. Taip aš atsidūriau Drezdene. Man labai rūpėjo Andriaus sveikata, nes jį palikau sunkiai sužeistą. Bijojau, kad jis nepatektų į komunistų rankas. Drezdene turėjau daug bėdos, kol išsivilkau iš "Krankenhaus Schwesterns" uniformos. Laimei, susitikau kunigą Povilaitį, kuris atliko religinius patarnavimus ten esančiam lietuvių karių daliniui, suformuotam iš karo lauke išblaškytų karių. Kai kartą lankiau tą karių dalinį, sutikau mane pažinusių vyrų. Jie mane prisiminė, kai Rytprūsiose lankiau Andrių. Išsikalbėjusi sužinojau apie Andrių. Vieno-

je geležinkelio stotyje, traukiantis į vakarus, jie buvo susitikę su Andrium, kuris buvo vokiečių tarpe. Akių mirksniais jie suprato, kad Andrius nenorėjo su jais susitikti ir pasikalbėti. Matyt, bijojo, kad kas nors jo neišduotų kaip buvusio karininko. Jo galva ir veidas buvo aprašiota tvarsčiais. Džiaugias, kad jis sveikas, gyvas ir pabėgo nuo raudonųjų. Iš Drezdeno išvykau į Miuncheną ieškoti savųjų vienuolių. Man išvykus, kitą dieną subombardavo Drezdeną, sunaikino miestą, užmušė ir sužeidė daug žmonių.

— Į Drezdeną važiavo daug lietuvių, — įsiterpiau, — nes sklido kalbos, kad jo nebombarduos, nes jis esąs angliško stiliaus ir prieš karą čia gyveno daug anglų, turėjo savo nuosavybes. Laimė, kad prieš bombardavimą, lyg nujausdami, daug lietuvių išvyko iš miesto. Jie netikėjo tiems gandams.

— Karui pasibaigus, po ilgesnio laiko Andrių susitikau Miuncheno universitete. Šios dalies pasakojimas turėtų būti labai ilgas, dramatiškas ir tragiškas. Reikėtų ilgų valandų papasakoti, reikėtų daug fizinių ir dvasinių jėgų. Sutiktas Andrius buvo kitoks, negu aš jį anksčiau pažinojau. Atrodė palieges, nesveikas, nekalbus. Įtariau, kad įsimylėjęs, ir tuo nuoširdžiai džiaugiasi. Prapuolė jo žvalumas, labai daug rūkė ir, kai vėliau sužinojau, maistą keitė į tabaką. Pagaliau susivijo į kamuolį ir paslaptingi siūlai. Andrius, kurį palikau vokiečių šeimoje, susilaukė su jū dukra vaiko. Karas juos išskyrė. Jo žmona Erika tikino mane, kad jis tada nuo jos pabėgo. Ji atsivijo jį ir susirado Miunchene. Ilgoje įvykių raidoje aš juos suvedžiau į porą. Erika manė, kad aš priverčiau Andrių vesti. Andriui studijuojant, visiškai sukriko sveikata. Jis sirgo džiova, nes, bėgdamas į vakarus, besislėpdamas nuo raudonųjų, ilgą laiką išgulėjo upelyje. Persišaldė ir susirgo plaučiais. Aš sudariau sąlygas jam išvykti į Šveicariją, kai jam išoperavo daugiau negu pusę plaučių. Kitaip, jis būtų miręs. Jam pasveikus, aš, atidėjusi tolimesniam laikui įvykdyti svajojamą misijonierės darbą, išvykau į JAV pasirošti misijoms į Pietų Ameriką.

Po ilgesnio laiko atsivijo mane Erikos laišakai, kad padėčiau jiems atvykti į JAV. Padėjau. Pirmiausia atvyko Erika su vaiku. Kai ji įsikūrė, atvyko ir Andrius, kuris, būdamas geras architektas, greitai gavo darbą. Aš išvažiavau į Meksiką. Vėl SOS! Erika, kuri labai smarkiai rūkė, susirgo plaučių vėžiu. Andrius su sūnumi turėjo automobilio avariją. Tėvas neteko rankos, o sūnus liko amžinas invalidas. Atvykusi padėti Erikai, jai mirus, taip ir pasilikau žmona be vyro, nes atlieku daugelį žmonos pareigų šeimoje (išskiriant intymų gyvenimą); esu motina, bet ne savo vaiko, nes rūpinuosi kaip motina Andriaus sūnumi; esu vienuolė, bet be vienuolyno. Taip ir prigijo žodis "buvusi", nors esu "savo įkurto" vienuolyno vienuolė.

— Kodėl pasilikai globoti Andrių ir jo sūnų? Ar tai draugystės sentimentas?

— Ir taip, ir ne! Nežinau, ar vien dėl sentimentų būčiau pasilikusi su jais. Šimtai klaustukų, šimtai "jei", "gal". O dabar nulėmė Erikos prašymas, maldavimas, ašaros, jos pasakyti šie paskutiniai prieš mirtį žodžiai: "Aš labai mylėjau Andrių ir savo sūnų. Aš ramiai mirsiu, jei tu pažadėsi man, kad juos globosi. Tai darydama, atliksi gražiausią vienuolišką darbą. Be tavęs jie pražus. Tavęs klausydama, aš tapau katalike, tavęs klausydamas, Andrius mane vedė, dabar tu paklausyk manęs. Peržegnok mane. . D a r y d a m a kryžiaus ženklą, aš prižadėjau jos prašymą išpildyti. Tai dabar ir pildau. ..

— Kaip dabar suprasti tavo pasakymą: "Jis apvylė mano vienuolišką meilę"?

— Kai su Andrium atsisveikinome Rytprūsioose, jis pasakė man: "Aš tau pažadu savo vienuoliškai tyrą meilę". Aš tai ir supratau, kaip gražią, draugišką meilę. O kas paskui po tais žodžiais pasislėpė?.. Erika, kuri tarp kitko buvo labai graži, pasakojo, kad Andrius labai greitai prisipažino ją nepaprastai mylįs. Tai priėmiau kaip natūralų dalyką. Bet kai aš jį sutikau Miunchene, jis man apie Eriką nieko nesakė. O juk turėjo savo draugei būti atviras. Kai aš sužinojau visas jo paskutinių metų gyvenimo

paslaptis, jis vėl buvo neatviras, ieškas įvairiausių išsisukinėjimų. Aiškinosi, jog tada buvęs girtas, apsvaigęs, o ji... Neiškentusi aš jam tada pasakiau: "Nusiplovei rankas, kaip Pilotas, ir sudie, mergaitė, o rytoj kita. .."

— Ir po visa to?

— Po visa to *Tėve mūsų* malda... "ir atleisk mums mūsų kaltes, kaip ir mes atleidžiame savo kaltininkams..." Taškas!

— Už tai tau Teresėlė iš dangaus atsiuntė rožių lietų. . .

— Tos rožės — mano gyvenimo paguoda.

Tyla... Juntu, kaip smilkiniuose tvaksi širdies ritmas, girdžiu Janinos duslų kvėpavimą. . .

— Einam pasitikti rytmečio žvaigždžių, — sako ji, — vis tiek miegoti negalėsiu.

— Einam pasveikinti mėnulio, — atsakiau. — Tegu jis miega žvaigždžių pataluose. . .

Tauškėjo batų kulnai miegančiame šali-gatvyje, skambėjo keturių kulnų ritmai. . . Juos lydėjo tarp dantų sukąsti barškantys žodžiai, lyg pravažiuojančio automobilio guminiai ratai. Daug daugiau kalbėjo mūsų sujungtos rankos, pirštų šiluma. . . Aš džiaugiausi, sutikęs žmogų, kuris taip kilniai savo gyvenime meile apvainikavo draugiškumą. Aš mačiau, kaip iš dangaus krito rožių lietų... Aš mačiau meilės šypsniu pasipuošusią vienuolę. . .

■ Vašingtone teismas nusprendė, kad jėzuitų vedamas Georgetowno universitetas turi teisę neleisti jo ribose veikti homoseksualų organizacijai.

■ Vašingtone, protestuodami prieš negimusį kūdikių žudymą, sausio 23 d. demonstravo 50.000 žmonių. Kadangi prez. Reaganas yra už abortų suvaržymą, tai demonstruotojai pasisakė už jo per rinkimą.

■ Paryžiuje didelio pasisekimo susilaukė nauja Olivier Messiaen opera "Šv. Pranciškus". Beveik visos vietos per pirmus 8 pastatymus buvo išpirktos. Opera buvo perduota per radiją ir televiziją. Atsiliepimų spaudoje daug ir jie palankūs. Kompozitorius Messiaen yra pamaldus katalikas, jau 75 m. amžiaus, ir čia jo pati pirmoji opera. Spaudoje net rašoma, kad tai genijalus kūrinys.

K. Grigaitytės "Tylos dovana"

Alė Rūta

"O nuo gimto slenksčio
kvepia duona, vynas,
tarp klevų kai laukia
vartai atkili.

Vieškelio dulkėto,
dobilų raudonų
tu pamiršti niekad,
niekad negali" (20 psl.).

Tai beveik "motto" visos nedidelės, skaidraus liūdesio ir tarsi rezignavimo kupinos eilėraščių knygos. Trys jos skyriai: "Palikta vasara" — Tėviškę priverstinai palikusio lietuvių prisiminimai; "Aidas" — irgi Tėviškės pasikartojantis ilgesys:

"Jie šaukianti jūros banga
į krantą smėlėtą,
tai ten ...

Tai ne čia,

kai gėstam kaip žaros iš lėto..."

(30 psl.)

Ir trečias knygos skyrius — įdomiu vardu: "Peteliškės sparnas".

"Man gimstant
peteliškė paskolino sparną,
kad mirštant
atiduočiau pavasario vėjui"

(55 psl.).

Tai eilėraščiai apie gyvenimo trapumą ir jo prasmę:

"Gyvenimas —

Jis nepadalijamas,
kaip džiaugsmas,
kuris atiduodamas visas".

Paruošė GEDIMINAS VAKARIS

LIETUVOS ŽIEMOS

Šiomet Lietuvoje šalčiai spustelėjo nelauktai. Ruduo buvo gražus. Žiemos šalčius lydi nelaukti atlydžiai.

Meteorologų požiūriu, žiemos metas, kai vidutinė paros temperatūra žemesnė už nulį. Rytinėje Lietuvoje vidutinė paros temperatūra dažniausiai nukrinta žemiau nulio lapkričio antroje pusėje, o pajūryje—gruodžio pradžioje. Žemiau nulio temperatūros laikotarpis rytinėje Lietuvoje trunka iki kovo pabaigos, o pajūryje iki kovo pradžios. Kas metai žiemos pradžia ir pabaiga keičiasi. Oras nepastovus pirmąją žiemos pusę. Baltijos pajūryje šaltos žiemos paprastai būna kas 2-4 metai. Rytinėje Lietuvos dalyje — 6-8 kartus per dešimtmetį.

Tokia beveik "poezija prozoj"; realaus gyvenimo vaizdais — įvaizdžiais (duobėta kakta, žemės vandenys, vaismedžiai, erškėtrožės, lelijos...) išreiškiamas gyvenimo trapumas. Daugiausia nėra rimų, bet aiškiai juntamas poetinis ritmas, kaip tas gyvenimas — "praeina ir negrižta" (72 psl.).

Poetės Kotrynos Grigaitytės rašymo forma tebėra panaši ankstyvesnei, gal tik kiek daugiau "baltųjų eilių". Bet ji turi savitą išsakyto formą, dideliu nuoširdumu, moters pasaulio jautriu perdavimu, patraukliais poetiniais įvaizdžiais.

Kotryna Grigaitytė. "Tylos dovana". Lyrika. Išleido "Darbininkas", iliustravo Paulius Jurkus. Spausdino Pranciškonų spaustuvė, 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207. Kaina 4 dol.

Lietuvos žiemoms būdingi atodrėkiai. Net ir labai šaltomis žiemomis būna 20-30 atodrėkio dienų. Šiltomis žiemomis dirva iša-la iki 20-30 centimetrų, o pajūryje dirva būna išalusi tik kelias dienas.

Labai šaltomis žiemomis oro temperatūra nukrenta iki 30-40 laipsnių žemiau nulio. Dirvos iša-la metrą ir daugiau. Snigti pradeda gruodžio pabaigoje, ir sniegas išsilaiko iki kovo vidurio. Tačiau būna žiemų, kai sniegas užkloja žemę jau lapkričio mėnesį ir išsilaiko iki balandžio. Daugiamečiai stebėjimai rodo, kad šaltos žiemos pasitaiko dvigubai dažniau negu šiltos.

Šalčiausia Lietuvoje būna, kai iš šiaurės rytų alsuoja Arktis. Atslinkus oro masėms iš pietvakarių, nuo Viduržemio jūros, oro temperatūra pakyla virš nulio.

1968 metais jau spalio mėnesį oras dažnai atšaldavo. Žiema buvo šalta, ir tik vasario pabaigoje temperatūra pakilo iki nulio. 1960 metais žiema buvo švelni, nes į Lietuvą plūdo oro masės iš Atlanto.

Nepaprastai atšiauri žiema buvo 1880 metais. Jau 1879 metų lapkričio pradžioje užsnigo. Sniegas išsilaikė iki balandžio pabaigos. Šiltas žiemas įamžino senoviniai metraščiai ir kronikos. Rašoma, kad 1380 metų žiema buvusi labai šilta, ruduo ilgas, dienos saulėtos ir šiltos beveik iki Naujųjų Metų.

LIETUVOS LIAUDIES ORO SPĖJIMO MOKSLAS

Per amžius Lietuvoje susikūrė savitas oro spėjimo mokslas. Jis niekieno nerašytas, tik iš lūpų į lūpas perduodamas. Liaudies meteorologija, liaudiški orų spėjimai gyvi dar ir šiandien. Daugeliui kaimo žilaušų nereikalingi termometrai, barometrai ir įvairūs prietaisai, registruojantys oro pasikeitimus. Žemaičiai ir aukštaičiai, dzūkai ir suvalkiečiai, zanavykai ir Rusnės, Neringos, Ventės rago žvejai, kiekvienas senesnis Lietuvos kaimas, kiekviena sodyba turi savus "oro biurus".

Visi laukdavo ir ilgėdavosi iš šiltų kraštų sugrižtančios guvosios baltosios kielės arba ledspiros. Paukštelis, kuris, pasak senelių, trepteli koja ir ledus išspardo, srau-

numon pagena. Kielė, skrisdama iš šiltų kraštų, pasinaudoja gandro paslauga. Atsitupia jam ant nugaros, o tas gudrią paukštelę parneša į Lietuvą. Parskridusi Lietuvos, kielė čiauškėdavo:

— Paspyriau ledą — nuėjo jo puta!

Ir tikrai, po dienos kitos ledai pajudėdavo. Kielė dar labiau prapliupdavo:

— Aš kielė, mano kojos kaip piestos. Aš tą sniegą sulesiu, o ledus išspardysiu. Aš pati kaip kupeta, mano kojos kaip piestos. Sumušiu ledą kaip nieką.

Įdomūs Lietuvos žmonių pastebėjimai:

— Jei sniegas užkrinta lapus ant medžių, bus švelni žiema.

— Sausas kovas, šlapias mojus (gegužė) — bus javeliai kaip gojus.

— Jei kovo mėnesį išgirsi perkūniją — pavasario metą karvės duos mažai pieno.

— Per kiek savaitių po Jurgio (4-23) pražysta sodai, per tiek savaitių po Petro (6-29) pjaus rugius.

— Jei žvaginė (pievų žolė) braška, reikia šieną pjauti.

— Kai auštant Sietynas (žvaigždynas) ateina į pietus, laikas rugius sėti.

Kiekvienas pagirio ar vidumiškio kaimas savaip orus buria. Dzūkai iš Zervynų sako:

— Nuo balų rūdos (geležingų šaltinių) eina garsas — speigas artinasi.

— Džiovinti baravykai klėtyje braška — šarmos lauke.

— Juodi dugniniai ešeriai kimba, šiltas oras į šaltą mainysis.

— Jei kurtinys po bruknynus trepsi — šaltis girion ateis.

Geriausias žmonėms barometras — žvėrių ir paukščių elgesys.

— Kai gulbės išskrenda, tai į trečią dieną sniego bus.

— Jei gervės skrenda žemai, greitai bus žiema. Jei gervės skrenda aukštai — ilgai rogės pašaly stovės.

— Jei viduržiemy saulėta, tai barsukas išeina iš savo urvo, pasisuka ir vėl gula oloje ant kito šono. Jei tą dieną blogas oras, barsukas nebeeina iš urvo ir lieka gu-

lėti ant to paties šono. Tai rodo, kad bus ilgas ir blogas pavasaris.

— Šernas taką per skynimą krūtine praria — dar gilesnis sniegas iškris.

— Briedžiai nuo balų traukiasi — šerkšnu dengsis giria.

Iš kur tokios pranašystės, spėlionės, einančios iš kartos į kartą? Ar jos tikros, teisingos? Biologai, zoologai, botanikai, kitų mokslo sričių žinovai neneigia paprastų žmonių pranašysčių. Šios pranašystės paremtos gyvais gamtos reiškiniiais, gyvūnų elgesiu ir būdu, floros ir faunos pasauliu.

ĮŠALO GULBĖS

Gulbės pamėgo Bobrinės ežerą (Zarasų raj.). Rudeni, išskrisdamos į šiltus kraštus, sustojo čia pailsėti. Aštuonetas gražuolių gyveno ežere porą savaitių. Netikėtai spustelėjo šaltukas, sukaustė ežerą, ir gulbės įšalo į ledą. Eigulys Bronius Lumpickas pastebėjo gulbių nelaimę. Talkon pasikvietė gamtos bičiulius. Pusę dienos jie laužė ežero ledą, kol prisikasė prie gulbių. Išlaisvintos gulbės pakilo ir, apsukusios ratą aplink ežerą, nuskrido į pietus.

LIETUVOJE DAR YRA VILKŲ

Prie Vaisenos ežero, Zarasų apylinkėse yra dideli avietynai. Iš gretimo kolūkio moterys rinko dideles prisirpusias avietes. Stai ga iš tankmės išlindo vilkė su keliais mažais vilkiukais. Uogauti ten moterys daugiau nėjo ir niekam nepranešė apie pilkių šeimyną. Kai atėjo ruduo, ties Turniškėmis, Gražutės miške, žmonės pamatė vilkų šeimyną. Apylinkėje vilkai ėmė šeiminkauti. Ne vienam avinui numovė kailį. Supykę medžiotojai vieną vilką nušovė, o kiti pagėgo.

ĮDOMUS RADINYS

Minijos pakrantėje rasta prieš kelis šimtmečius Lietuvos miškuose išnykusio tauro kaukolė. Tauro protėviai davė pradžią ne vienai naminių galvijų veislei. Lietuvos miškuose taurai gyveno jau prieš aštuonis tūkstančius metų. Keturioliktojo amžiaus pabaigoje juos dar medžiojo. Tuo metu buvo vertinami ragai, iš kurių nagin-

gi meistrai gamindavo vario inkrustacijomis papuoštas taures. Aštuonioliktojo amžiaus pabaigoje Lietuvos giriose buvo nušautas paskutinis tauras.

Tauro kaukolę rado Kretingos rajono, Raguviškii kaimo gyventoja V. Viršilienė. Kaukolė atiduota Kretingos kraštotyros muziejui.

VAIKŲ RAŠYTOJAS

Laikraštyje "Literatūra ir Menas" paminėta 120 metų sukaktis nuo žymaus lietuvių vaikų rašytojo ir pedagogo Prano Mašiotto gimimo. Rašytojas gimė 1863 m. netoli Kudirkos Naumiesčio esančiame Pustelninkų kaime. Paūgėjusį tėvas Jonas dvi žiemas pamokė rašto ir atidavė pusmečiui į Naumiesčio pradžios mokyklą, o paskui į Marijampolės gimnaziją, kurią 1883 metais baigė sidabro medaliu. 1887 m. Maskvos universitete baigė matematikos mokslus. Grįžęs į Lietuvą, dirbo švietimo ministerijoje.

Pranas Mašiotas dar vadinamas vaikų literatūros tėvu. Jis parengė ir išleido 150 knygų vaikams. Daugiausia rašytojas vaizduoja gerai jam pažįstamo gimtojo kaimo vaikus. Gimtinės aplinką, vaikystės metus P. Mašiotas gražiai yra aprašęs savo prisiiminimų knygose "Ir aš mažas buvau" ir "Gimnaziją atsiminus". Atsiminimų knygoje rašytojas skaitytoją nukelia į užmirštą suvalkiečių buities šalį, pateikdamas niekieno dar neužrašytą anų laikų gyvenimo tikrovę.

P. Mašiotto kūrinių kalba labai gyva, paprasta ir vaizdinga. Iš rašytojo knygų tūkstančiai žmonių pažino pirmąsias raides, mokėsi suvokti pasaulį ir didžiuosius gyvenimo reiškinius.

PRISIMINTAS S. DAUKANTAS

Papilės kultūros namuose įvyko minėjimas, skirtas lietuvių istoriko, kalbininko, švietėjo 190-osioms gimimo metinėms. S. Daukanto gyvenimo ir kūrybos kelią apžvelgė rašytojas V. Girdzijauskas ir filologijos kandidatas A. Mockus. S. Daukanto kūrybą padeklamavo aktorius L. Noreika.

Papilės miestelyje ant S. Daukanto kapo buvo padėta gėlių puokštė.

MIRĖ ANTANAS MIŠKINIS

Lietuvių literatūra neteko įžymaus vyresniosios kartos kūrėjo. Antanas Miškinis buvo valstybinės premijos laureatas, poetas, prozininkas ir vertėjas.

A. Miškinis gimė 1905 m. sausio 29 d. Utenos raj., Juknėnų kaime. 1934 m. baigė Kauno universiteto humanitarinių mokslų fakultetą. Iki 1948 m. mokytojavo Kauno gimnazijose. 1936-1940 buvo Kauno radiofono direktorius. A. Miškinis dalyvavo lietuvių rašytojų draugijos veikloje. Buvo vienas iš laikraščio "Literatūros naujienos" (1934 -1938 m.) steigėjų. 1944-1948 m. dirbo Kauno dramos teatro literatūrinės dalies vedėju.

Eilėraščius pradėjo spausdinti 1925 m. Eilėraščių rinkinys "Balta paukštė" išspausdinta 1928 m., "Varnos prie plento" — 1935, "Keturi miestai" — 1938. Kūryboje labai ryškus lietuvių kaimo poetizavimas.

Antano Miškinio geriausieji kūriniai įėjo į klasikinį lietuvių literatūros fondą. Iš jų mokėsi ir mokysis tauraus paprastumo ir nuoširdumo ne viena jaunųjų poetų karta.

Antanas Miškinis mirė po ilgos ir sunkios ligos 1983 m. gruodžio 16 d.

■ Popiežius Jonas Paulius II lapkričio 13 d. pasiskelbė nauja palaimintąją Palestinos arabę, vienuolę karmelitę Nukryžiuotojo Jėzaus Mariją, pavarde Baourdy. Ji augo, būdama našlaite. Globėjai mušė, kad ji priimtų islamo tikėjimą, bet ji buvo nepalaužiama. Tapusi karmelite, kūrė vienuolynus Indijoje, Šv. Žemėje. Turėjo mistinius išgyvenimus, jos kūne buvo Kristaus kančios žymės. Mirė teturėdama 32 m. amžiaus.

■ Hong Konge įvyko tarptautinis pasauliečių apaštalavimo kongresas, svarstęs apaštalavimo būdus Azijoje. Kongreso dalyviams skirtame laiške popiežius Jonas Paulius pažymėjo, kad Bažnyčia dabar remiasi ypač pasauliečių veikla. Pasauliečių apaštalavimo darbui popiežius nurodė penkis svarbiausius sritis: šeima, darbininkija, teisingumo ir taikos ugdymas, kultūra, dialogas su kitomis religijomis bendruomenėmis.

*Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.
Patarėjas—PROF. PETRAS JONIKAS*

KELETAS KALBOS TAISYMŲ

apjungti (rus. објединит') — jungti, sujungti, suvienyti, suburti, sutelkti: *Vytautas Didysis daugelį kraštų apjungė (= sujungė) į vieną valstybę. Lietuvių Bendruomenė apjungia (=sujungia, suburia) visus lietuivius.*

apleisti — nevartotinas reikšme "praleisti": *Mokinys apleido (= praleido) labai daug painokų. Skaitydamas knygą, apleidau (= praleidau) kelis puslapius.*

Nors daugumas kalbininkų ir teigia, kad veiksmazodį *apleisti* galima vartoti reikšme "palikti, išeiti, išvažiuoti", bet labiau patartina šia reikšme jo nevartoti, kai norima išvengti neaiškumų ir dviprasmiškumų. Juk jeigu pasakysi, kad kaimynas apleido savo namus, tai galima suprasti dvejopai: 1. kad kaimynas išvyko iš savo namų, 2. kad jis savo namais nesirūpina, nepalaiko tvarkos, švaros ir pan.

apsivesti nevartotinas vertinys — vesti (kalbant apie vyrą), tekėti, ištekti (kalbant apie moterį), susituokti, tuoktis (kalbant apie abudu): *Sūnus jau pernai apsivedė (=vedė), o duktė apsives (= ištekęs) kitais metais. Jonas su Maryte jau seniai draugauja, bet dar neapsivedė (= nesusituokė). Kartais nebūna lengvas ir apsivedusių (= susituokusių) gyvenimas.*

atatikti —atitikti. Šis veiksmazodis vartojamas ne su naudininku, bet su galininku: *Nuorašas atitinka originalui (= originalq).* Plg.: *Atitiko kirvis kotq.*

ateiti į laiką — nevartotinas vertinys, reikia sakyti: *ateiti laiku*, pvz.: *Tu atėjai į patį laiką (= pačiu laiku).*

atgal — nevartotina reikšme "prieš": *Aš čia atvažiuau keli metai atgal (= prieš kelerius metus),*

atydus — atidus.

atminimas ir *atmintis*. Kapinėse dažnai tenka matyti ant paminklų tokius užrašus: "Amžinos atminties tėvui"; "Amžinos atminties Jonui Petraičiui". Čia žodis *atmintis* netinka. Atmintis yra žmogaus dvasinė galia, sugebėjimas prisiminti praeities įvykius. Tad, žinant šio žodžio prasmę, minėtuose sakiniuose lyg būtų norėta pasakyti, kad tėvas ar Jonas Petraitis, kuriems tie paminklai pastatyti, turėjo labai gerą atmintį, amžinai viską atsimindavo. Bet kiekvienam aišku, kad ten ne tai buvo norėta pasakyti. Tų mirusiųjų artimieji norėjo pareikšti, kad jie visuomet juos prisimena, kad tie paminklai pastatyti jų amžinam prisiminimui, amžinam atminimui. Tad taip ir reikėtų rašyti. Kartais ir kokią nors knygą ar kitą dovaną kam nors duodant, užrašoma: "Ilgai atminčiai". Ir čia reikėtų rašyti: "Ilgam atminimui". Juk paminklus statome ir dovanas duodame ne kokiai nors atminčiai, bet kokio nors asmens prisiminimui, atminimui.

atsakomingas nevartotina dirbtinė forma — atsakingas: *Jis yra atsakomingas (= atsakingas) už tvarką klasėje. Jis turi labai atsakomingas (=atsakingas) pareigas.*

atsiduoti nuomon — būti nuomojamam, išnuomojamam: *Butas atsiduoda nuomon =yra išnuomojamas).*

atsiekti, atsiekimas. Spauldoje nuolat skaitome: *Jis atsiekė didelių laimėjimų. Jei-gu nori ko nors atsiekti, turi nuoširdžiai dirbti. Nepriklausomybė buvo didelis mūsų tautos atsiekimas. Būtų tikrai gražiau ir lietuviškiau, jeigu tuos sakinius taip pataisytume: Jis pasiekė didelių laimėjimų. Jeigu nori ką nors pasiekti, turi nuoširdžiai dirbti. Nepriklausomybė buvo didelis mūsų tautos pasiekimas (laimėjimas).*

Kadangi tas priešdėlis *at-*, pavartotas minėtuose sakiniuose, atrodo, esąs rusiškos

kilmės, tai suprantama, kad dabar Lietuvoje jis dar labiau paplitęs negu čia, išeivijoje. Dabar Lietuvoje yra privisę tokių netaisyklingų pasakymų: *atpenėti kiaules, atredaguoti straipsnį, atlieti detalę* ir t.t. Tai yra rusų kalbos priešdėlio perkėlimas į lietuvių kalbą. Lietuviškai taip reikėtų sakyti: *nupenėti kiaules, suredaguoti straipsnį, išlieti arba nulieti detalę*. Tokiais atvejais priešdėlis *at-* lietuvių kalboje reiškia grįžtamą veiksmą. Tad tuos pasakymus reikėtų suprasti taip, kad kiaulės buvo nupenėtos, paskui sulys, tai reikėjo jas vėl *atpenėti*; straipsnis buvo blogai suredaguotas, tad reikėjo jį *atredaguoti* ir t.t.

Tuos "atsiekimus" visuomet taisydavo ir Jablonskis (žr. Rinktiniai raštai, II t., 303 psl., Vilnius, 1959).

atsiliepti. Kai veiksmazodis *atsiliepti* reiškia *atsakyti*, tai vartojamas su prielinksniu *į*, pvz.: *Atsilepk į jo prašymą. Į mano šaukimą jis neatsiliepė*. Bet kai *atsiliepti* reiškia *turėti įtaką* (kenkti ar padėti), tai vartojamas su naudininku, pvz.: *Girtuokliavimas atsiliepia (kenkia) sveikatai. Kelių kalbų mokėjimas teigiamai atsiliepia žmogaus smegenų išsivystymui*.

atsinešti — nevartotina reikšmė "žiūrėti, atsižvelgti, kreipti dėmesį į ką nors, paisyti ko nors": *Jis rimtai atsineša (=žiūri) į savo pareigas. Kažin ar yra teisingas mūsų atsinešimas (=pažiūra, požiūris) į juodosios rasės klausimą?*

atsitiktinas — atsitiktinis. Bet iš jo padarytas prieveiksmis yra *atsitiktinai*.

atsparus prieš ką — atsparus kam: *Manau, kad aš esu atsparus prieš tą ligą (=tai ligai)*. Šie augalai yra atsparūs prieš šalčius (=šalčiams).

atspausdinti yra skirtinas nuo *išspausdinti*. *Atspausdinti* reiškia "atmušti", jau išspausdintą dalyką iš naujo spausdinti (to reprint). Iš čia išvedamas ir daiktavardis *atspaudas*, pvz., straipsnio atspaudas. *Išspausdinti* — pirmą kartą spausdinti. Pvz.: "*Drauge*" buvo išspausdintas įdomus straipsnis. Jį persispausdino ir kiti laikraščiai. Jis buvo atspausstas ir išleistas atskira brošiūrėle.

* šešerių metų Algiukas niekaip negali suprasti, ką murma jo vienerių metų broliukas. Tada jis kreipiasi į motiną:

— Mama, ar tu tikra, kad jis lietuvis?

* Tėvas klausia mažąjį sūnelį:

— Kas tu norėsi būti, kai užaugsi?

— Tik ne gydytojas, tėveli. Pagalvok, kaip dažnai jis privalo plauti rankas!

* Mokytojas aiškino vaikams, kaip iš kiaušinio išsiritą viščiukas. Viena mergaitė pakelia ranką ir sako:

atžymėti — pažymėti, paminėti, apdovanoti ir pan. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* (Vilnius, 1972) duoda tokią žodžio *atžymėti* reikšmę: *padaryti reikiamą įrašą dokumente*. Atrodo, kad tik šia prasme jis ir tevertotinas. Jo reikšmė maždaug tokia, kaip angliškų žodžių ar posakių: *to jot down, to note, to mark out*. Daugelis jį yra įpratę vartoti visai kitokia prasme, pvz.: *Parodoje geriausi darbai buvo atžymėti diplomais (=už geriausius darbus buvo įteikti diplomai, geriausi darbai buvo įvertinti diplomais)*. Taip pat buvo *atžymėti geriausi dailininkai (=buvo išskirti geriausi dailininkai, jie buvo ypatingai įvertinti, jiems buvo įteikti specialūs diplomai)*.

aukauti ir *aukoti*. *Aukauti* reiškia rinkti aukas, o *aukoti* — duoti aukas.

aukštai — geriau nevartoti reikšmė "didžiai, labai": *Aukštai Gerbiamasis (geriau: Didžiai Gerbiamas)*. Mes *aukštai* (geriau: didžiai, labai) vertiname kovotojus už Lietuvos laisvę.

— Mums nesunku suprasti, kaip jis išsiritą, bet negalime suprasti, kaip jis ten patenka.

* Petriukas pirmą kartą nuėjo į mokyklą. Kai grįžo, tėvas jį klausia, kaip viskas pasisekė.

— O, tėveli, — atsakė sūnus, — mokytojas labai daug visko klausinėjo. Į visus klausimus gerai atsakiau, bet į vieną ėmiau ir pamelavau. Kai mokytojas paklausė, kur aš esu gimęs, man buvo gėda sakyti, kad moterų ligoninėje, tai atsakiau — sporto stadione.

* — Nesąmonė, — aiškino įsikarščiavęs mokytojas, — kad yra daug bevaikių šeimų. Aš klasėje klausinėju visus vaikus, ir nė viena jų šeima nebuvo bevaikė.

* Tėveliai vėlai grįžo iš kino. Dariukas nemiegojo, bet ramiai sėdėjo lovoje. Lauke smarkiai lijo ir žaibavo.

— Kodėl nemiegi? — paklausė motina.

— Argi nematote, kad mane fotografuoja? — atsakė Dariukas.

* Lietuvių šeima su aštuonerių metų berniuku nuvyko į Floridą pas tetą paatostogauti. Visi nuėjo į jūrą pasimaudyti. Berniukas, pamatęs netoli kranto iki kaklo vandenyje esančią tetą ir nežinodamas, ar ten taip gilu, ar teta atsitūpusi, jai sako:

— Teta, ar jūs tupit?

— Vaikeli, koks tu nemandagus! — subara jį tėvas. — Kaip tu gali taip sakyti savo tetai?

Mat tėvas manė, kad sūnus tetai angliškai sako: “Teta, are you stupid?”

* Niujorke dvi lietuvių moterys norėjo pereiti į kitą gatvės pusę. Viena jau nužengė nuo šaligavio, bet antroji, pamačiusi greitai atskubantį automobilį, sušuko:

— Neikit, neikit!

Visi netoli buvusieji amerikiečiai pradėjo smalsiai žvalgytis, kur čia yra tas nuogas (naked) žmogus...

Trumpai iš visur

■ Jaunimo premija paskirta Gintei Damušytei, dirbančiai Lietuvių informacijų centre; antra premija — Violetai Aabarūtei už gerą Jaunimo kongreso suorganizavimą. Premijos 1000 ir 500 dol. Mecenatai Irena ir dr. Leonas Kriaučiūnai.

■ Kanadoje, Toronte, demonstracijose prieš negimusių kūdikių žudymą dalyvavo 30.000 žmonių.

■ “Chicago Tribūne” paskelbė, kad prieš Sovietų okupaciją Lietuvoje buvo 1300 kunigų, o dabar belikę 696; iš viso yra 630 parapijų, kurių 142 neturi kunigo. Seminarijoje mokosi 103 klierikai.

■ JAV-bių studentijoje stipriai paaugo susidomėjimas religija. “U.S. News & World Report” 1984 m. sausio numerį skelbia, kad kai kuriuose universitetuose religijos studentų skaičius padvigubėjo ar net patrigubėjo. Studentai gausiai jungiasi į religinius labdaros užmojus. Louisianos valst. universitete prieš trejus metus tebuvo vienas teologijos profesorius, o dabar religijos kursų net 26. Michigano universitete religiją studijuojančių skaičius paaugo iš 393 į 705. Notre Dame universitete teologiją baigiančių skaičius nuo 1980 m. beveik padvigubėjo. Darthmoutho religijos departamentas yra labiausiai augantis iš visų. Kalifornijos universitete, Berkley mieste, sekmadieniais į Newmano centrą pamaldoms susirenka 1500 studentų.

■ Vatikano paštas paskelbė, kad 1984 metais išleis specialią seriją, skirtą paminėti 500 m. sukaktį nuo šv. Kazimiero mirties. Serija pasirodys kovo mėn. pradžioje. Ženklo projektą sukūrė dail. Romas Viesulas. Vatikanas 1958 m. buvo išleidęs du šv. Kazimiero pašto ženklus paminėti 500 m. sukaktį nuo šv. Kazimiero gimimo.

■ Apie okupantų teismo nuteistą kalėti kun. Alfonso Svarinską ilgą straipsnį paskelbė “Twin Circle” savo sausio 8 d. numerį. Rašo Dick Goldkamp, panaudodamas Lietuvos Bažnyčios kronikos žinias, net duodamas ištrauką iš 58-tos kronikos. Straipsnis iliustruotas trimis nuotraukomis.

■ Lenkijoje kard. J. Glemp paskatino kunigus nesikišti į politiką.

■ Tarptautinis Eucharistinis kongresas, jau 43-čias, šaukiamas Kenijoje, Nairobi mieste, 1985 m. rugpjūčio 11-18 d. Popiežiaus sprendimu, jo tema: “Eucharistija ir šeima”.

■ Kinijoje komunistinė vyriausybė nuteisė vyskupą Petrą Juozapą Fan ir jo generalinį vikarą prel. Huo Pin Chang 10 m. kalėjimo. Vyskupas apkaltintas slapto vyskupų ir kunigų šventinimu ir gavimu finansinės paramos iš užsienio. Apie tai paskelbė vokiečių katalikų KNA žinių agentūra.

■ JAV sausio 10 d. užmezgė diplomatinius santykius su Vatikanu. Per 116 metų tokių diplomatinių santykių JAV su Vatikanu neturėjo. Prezidentas Reaganas paskyrė William Wilsoną, 69 m., JAV-bių ambasadorium prie Vatikano. Wilsonas yra ilgametis prezidento draugas, iš Los Angeles, atsivertęs į katalikybę. Jis nuo 1981 m. vasario mėnesio buvo prez. Reagano asmeniškasis atstovas prie Vatikano. Kai kurie JAV protestantų vadovai reiškia prieššūkumą šių diplomatinių santykių užmezgimui, bet šiuo žygiu Reaganas laimėjo 50-ties milijonų JAV katalikų prielankumą. Vatikanas turi diplomatinius santykius su 107 valstybėmis. JAV turėjo diploma-

tinus santykius su Vatikanu nuo 1848 m. iki 1867 m., kada žymesnius Vatikano valstybės plotus perėmė Italija. Tada kongresas priėmė įstatymą, nutraukiantį lėšas palaikymui santykių su Vatikanu. Praeitais metais JAV kongresas atšaukė įstatymą, draudžiantį skirti lėšas palaikymui santykių su Vatikanu. Paskutiniu metu popiežiaus delegatu prie JAV Bažnyčios buvo arkiv. Pio Laghi. Dabar Vatikano diplomatinis atstovas Vašingtone bus nuncijus. Tas titulas prilygsta ambasadoriaus titului.

■ Afrikoje kiekvienais metais nuo bado miršta penki milijonai vaikų, o kiti penki milijonai dėl blogos mitybos sužalojami visam gyvenimui. Tai paskelbė Jungtinių Tautų sekr. Javier Perez de Cuellar.

■ Lotynų Amerikoje veikianti Taikos ir teisingumo taryba paskyrė premiją Čilės kardinolui Raoul Silva Henriquez. Premija yra Oscar Romero vardo, duodama už žmogaus teisių gynimą.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Jonas Puzinas. RINKTINIAI RAŠTAI. Du tomai. Išleido Lituanistikos institutas 1983 m. Spaudai paruošė Antanas Mažiulis. Spaudė M. Morkūno spaustuvė. Kieti viršeliai. Pirmajame tome — 864 puslapiai, antrajame — 749 puslapiai. Kaina nepažymėta. I tome yra autoriaus straipsnių rinkinys apie Lietuvos proistorę, II — Lietuvos pilių bei miestų, Lietuvos kultūros bei politikos istorija. Kiekvienas čia ras apščiiai visus mus labai dominančios medžiagos. Veikalus galima užsisakyti Lituanistikos instituto adresu: 2422 W. Marquette Rd., Chicago, IL 60629.

Jonas Minelga. ŽIOGAS MUZIKANTAS. Iliustruota knygelė vaikams. Gražios Dianos Kizlauskienės iliustracijos. Išleido JAV LB Švietimo taryba 1983 metais. Leidimą parėmė Lietuvių fondas. Didelis formatas, 70 psl., kaina 4 dol.

Rimvydas Šilbajoris. MIND AGAINST THE WALL. Essays on Lithuanian Culture Under Soviet Occupation. Išleido Lituanistikos institutas 1983 m. Knygoje surinkta šių autorių straipsniai: Rimvydo Šilbajorio, Juliaus Slavėno, Vytauto Kavolio, Aleksandro Shtromo, Tomo Venclovos, Zenono Rekašiaus ir Jurgio Gimbuto. Kieti viršeliai, 180 psl., kaina 10 dol. (Instituto nariams — 8 dol.). Knygą galima užsisakyti šiuo adresu: Lituanistikos institutas, 2422 W. Marquette Rd., Chicago, IL 60629.

Petras Gudelis. JONIŠKĖLIO APSKRITIES PARTIZANŲ ATSIMINIMAI. Autoriaus leidinys 1983 m. Spaudė M. Morkūno spaustuvė. 373 psl., kaina 10 dol.

METMENYS. Nr. 46. Redaguoja Vytautas Kavolis, Dickinson College, Carlisle, PA 17013. Administracija: Marija Paškevičienė, 3308 W. 62nd Pl., Chicago, IL 60629. **Metmenys** išeina du kartus per metus. Metinė prenumerata — 10 dol. Šio numerio kaina — 5 dol.

Į LAISVĘ. Nr. 89 (126). Lietuvos fronto bičiulių leidžiamas politikos žurnalas. Redaguoja Vacys Rociūnas, 7328 Midland Rd., Independence, Ohio 44131. Administruoja Jonas Prakapas, 14 Thelma Dr., Bakersfield, CA 93305. Metinė prenumerata Australijoje, JAV ir Kanadoje — 7 dol., kitur — 5 dol.

LITUANUS. Vol. 29, No. 4. Šį numerį redagavo Antanas Klimas. Leidžia **Lituanus Foundation, Inc.** Adresas: **Lituanus**, 6621 S. Troy, Chicago, IL 60629.

“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” METINĖ ŠVENTĖ

Kovo mėn. 18 d., sekmadienį, Jaunimo centro didžiojoje salėje bus tradicinė “Laiškų lietuviams” šventė — pokylis su įdomia menine programa.

3 val. po pietų — Mišios Tėvų Jėzuitų koplyčioje.

4 val. — Konkurso premijų įteikimas Jaunimo centro didžiojoje salėje.

4:30 val. — Meninė programa, kurią atliks Linda Ruzgaitė-Burbienė (estradinės dainos) ir Rasa Šoliūnaitė su Audra Aleknaite (kupletai).

5:30 val. — Vidos Talandytės paruošta skani vakarienė.

Bilietai (15 dol. asmeniui) gaunami pas platintojus ir “Laiškų lietuviams” administracijoje. Visi maloniai kviečiami dalyvauti.

EKSKURSIJA Į AUSTRALIJĄ

Šių metų pabaigoje, Kalėdų laikotarpiu, Australijoje yra ruošiamos Lietuvių dienos. Ta proga “Laiškai lietuviams” organizuoja ekskursiją. Išskrendame Quantas lėktuvu gruodžio 16 d., grįžtame — sausio 6 d. Skrisdami į Australiją, porai dienų sustosime Tahiti saloje, kuri yra vadinama Ramiojo vandenyno salų karaliene, o grįždami stabtelsime Havajuose. Ši kelionė daug nekainuos, nes Australijoje visi turi giminių bei pažįstamų, pas kuriuos galės apsistoti, tad nereikės samdyti viešbučių. Jeigu kas neturi pas ką apsistoti, tai tegul praneša. Mes kaip nors pasirūpinsime rasti vietos. Nors iki ekskursijos dar yra daug laiko, bet būtų gera, kad redakcijai jau dabar pranešumėte apie savo norą keliauti į Australiją, ypač tie, kurie ten neturi pas ką apsistoti.

Nuoširdi padėka „LAIŠKŲ LIETUVIAMS“ rėmėjams

30 dol. aukojo A. Abromaičiai.

25 dol. aukojo A. Šliažas.

24 dol. aukojo M. Vygantas.

22 dol. aukojo J. Telson.

20 dol. aukojo M. Užgiriienė.

Po 17 dol. aukojo: J. Jodelė, A. Damaika, kun. A. Gleveckas, P.A. Raulinaitis, S. Leikus.

Po 12 dol. aukojo: A. Alkaitis, A. Pužauskas, P. Gruodis, N. Norris, M. Čėsniienė, A. Karaitis, B. Jankauskas, V. Šniolis, O. Matusaitis, A. Saulis, A. Stulpinas, S. Santvaras, V. Šniuolis, K. Gasiūnas.

Po 10 dol. aukojo: J. Ivašauskienė, S. Kasnickas, A. Skučienė.

Po 9 dol. aukojo: A. Kličienė, A. Vitkus, E. Matulienė, A. Pilipavičius.

Po 8 dol. aukojo: Č. Masaitis, K. Razauskas, E. Kvedaras.

Po 7 dol. aukojo: J. Janušauskas, R. Korzonas, O. Šilėnas, J. Turčinskas, R. Mozoliauskas, A. Lesevičius, K. Majauskas, K. Miliūnas, V. Gečas, S. Jankauskas, A. Stankaitis, G. Stančius, G. Senkevičius, R. Kronas, L. Raslavičius, L. Bagdonas, V. Kazlauskas, K. Štuopienė, N. Šumskienė, J. Vaišnys, S. Kamarauskienė, A. Lipnickas, V. Kezinaitis, E. Diminskienė, A. Stropus, B. Čižikas, J. Liškevičius, Z. Samuolis, kun. F. Kirkišas, K. Baltramaitis, B. Podienė, kun. J. Grabys, A. Rimkus, A. Varekojienė, B. Andriukaitis, T. Alenskienė, E. Pagirys, P. Lekutis.

6 dol. aukojo O. Bundelis.

Po 5 dol. aukojo: K. Eigilienė, L. Stasiūnienė, E. Arlauskas, S. Brizgys, L. Dainauskienė, L. Bildušas, G. Dambras, J. Povilaitis, M. Malcius, A. Laniauskas, V. Mažeika, S. Bakšys, J. Rūkas, J. Juška, A. Stonkus, S. Prialgauskienė, V. Kundrotienė, A. Šembrotas, J. Zalagėnas, V. Zadeikienė, J. Motiejūnas.

Po 4 dol. aukojo: S. Žilevičius, J. Žadeikis, B. Stangenberg, E. Gimžauskas, L. Murauskas, A. Plioplys, G. Gaurilius, M. Švedas, S. Damašius, M. Rudis, G. Česienė, K. Kasinskas, A. Lekeckas, A. Varneckas, E. Sniegaitienė, E. Jasaitienė, M. Bichnevičius, A. Puzinas, A. Sandargas, E. Ribokienė, A. Baleišis, J. Šalūga, J. Vasiukevičius, P. Tomaševičius, L. Milukienė, V. Gasperienė, Z. Rajeckienė, V. Kamantas, J. Steponaitis, K. Juškaitis, M. Pranckevičienė, A. Damijonaitis.

Po 3 dol. aukojo: E. Gaižutienė, B. Balčiūnienė, G. Indreika.

Po 2 dal. aukojo: D. Petkūnas, O. Pranckevičiūtė, V. Šaulys, B. Šlajienė, S. Stravinskis, G. Traškienė, L. Velūnas, V. Jasiukaitienė, J. Paulėnas, P. Sideravičius, Damijonaitytė, kun. P. Katauskas, A. Nakas, S. Strolienė, A. Stankus, P. Skablauskas, M. Ališauskienė, M. Andriušienė, V. Garbenis, V. Giniotienė, S. Graužinienė, I. Jacinavičius, J. Kirvaitis, A. Kižienė, M. Monkus, A. Paškevičienė, I. Paškevičienė, K. Puskunigis, T. Rymantas, A. Smilga, L. Tījūnėlienė, J. Kučauskas, A. Laucis, E. Venclovas, J. Daunoras, J. Andrašiūnas, kun. A. Kardas, J. Pupininkas, J. Dziubinskienė, P. Nenius.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Marija Stankus-Saulaitė, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakarīs. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636. Telef. 737-8400. Nekalto Prasiidėjimo Šv. Marijos Seserų spaustuvė, Putnam, CT 06260. Metinė prenumerata — 8 dol., atskiras numeris — 80 centų.